

Stev. ro.

V Ljubljani, dne 20. maja.

1887.

Iz spominov mlade žene.

Spisal Anton Funtek.

X.

Velik molk je nastal, ko je nehala teta Ivana. Sočutno sem ji zrla na obraz, kjer je trepetala jasna solnčna svetloba. Morda se mi je baš radi te svetlobe videl njen obraz še bledejši, nego je bil zares, in neskončno sem pomilovala teto Ivano. Ne bi si bila mislila, da nosi tako boleš v svojem srcu! Ali ta boleš zdajci ni bila samo njena, nego tudi moja. Pa pravijo, da je razdeljena boleš samo pol boleš — zakaj li ne pravijo, da je razdeljena boleš dvojna boleš? . . .

Meni vsaj je bila; jaz sem trpela s teto Ivano v dvojni meri! Mislila pa sem si mnogo v tistih trenutkih in srce se mi je krčilo. Da tedaj, ko je prvič prišel Ivan Bojan, ni mogla biti prijazna ž njim, to mi je bilo po tej povesti jasno. Dotlej je pač še mislila vedno, da jo je brez uzroka ostavil oče njegov, ali iz pisem se je uverila, da je ni. Josip Sever je bil predobro rešil svojo nalogo. Samo to se mi je zdelo čudno, zakaj je teta Ivana popolnoma zaupala tistemu pisanju, ki ga je napisal Josip Sever, dasi je poznala plemenito dušo Filipa Bojana. In zakaj je Filip Bojan verjel

pismu, katero je baje prejel iz njenih rok? Mari ni poznal tudi on plemenite duše njene?

Ali ko sem premišljala bolje, ni se mi zdelo stvar več tako čudna in neskončen srd mi je napolnil dušo. Srd do Josipa Severja! Da pač more zemlja roditi tako zlobne značaje! —

Hipno mi je prišla misel, da bi tudi med naju, — med Ivana Bojana in mene — mogel stopiti tak Josip Sever. Moj Bog, ali bi morda ne dosegel svojega namena?

Mihail Nikiforovič Katkov.

Precej nato pa sem opustila to misel in sklonila glavo. Kaj ve Ivan Bojan o meni in mojem srcu? Ali ne občuje z menoj tako, kakor je občeval z drugimi? Ali je kdaj pokazal, da se zanima za me? »Nikoli!« šepnila sem z bridkim čustvom in zmajala z glavo. Dà, še več; ko otide, pa mu izgine spomin na me kakor senca.

Stresnila sem se. Kakor senca! Tožna beseda to. On sam se je tudi primerjal senci, ki nikjer ne pušča sledu za seboj. Ali je pač vedel tedaj, kaj je rekel? In če je vedel, ali ni morda teh besed povedal nalašč?

Zmajala sem z glavo. Nalašč? Ne! Njemu ni mari tega. Bilo bi brez pomena. On se ne zanima za me niti zdaj, ko mi stanuje nasproti; on živi sebi in umetnosti svoji. Moj Bog, in jaz — meni je tako drag ta Ivan Bojan, duša moja se topi v spoštovanju do njega...

Pa sem rekla ondan teti Ivani, da morem tudi močna biti! Ali sem vedela tedaj, kaj sem rekla? Gotovo! Ali tedaj še nisem premislila, da utegne nastopiti drugačno razmerje. Da imam samostalno voljo, dejala sem, ali tedaj nisem premislila, da se ta samostalna volja rada umiče — srčnim zapovedim. In tedaj, ko sem uprašala, kaj bo velevalo, ali volja ali srce, tedaj nisem premislila, da že nimam — volje! Jokati bi hotela po tej izgubljeni volji svoji, jokati po svojem srcu!

Ne vem, kako dolgo sem sedela molče teti Ivani nasproti, ali to vem, da me je zrla neprestano. Čutila sem njen pogled na svojem obrazu. Ko sem uzpogledala naposled, tedaj se je ujel moj pogled ž njenim pogledom. Tožne solze je rosilo moje oko. Teti Ivani pa se je bridek izraz prikazal na licu. Ustala je hipoma in mi položila roko na lase.

»Morda ni bilo prav,« rekla je počasi, »da sem ti povedala svojo povest. Prezgodaj je bilo morda. Ali čuti bi jo bila morala naposled venderle. Tvoje srce je mehko; lahko bo prebolelo prvi bolešni utis. Daj Bog, da bi ti ne otrpelo za prihodnje bolesi — —«

»Ali,« rekla sem tiho, »za kake prihodnje bolesi? Od kod bi prišle te bolesi?«

Zmigala je z ramo.

»Ivan Bojan otide v kratkem, to veš. On ne ve ničesar o tvojih čustvih. In če se ne vrne več, Olga?« uprašala je s sočutnim glasom.

Srce me je zbolelo.

»Oh, saj ne more biti tako?« uskliknila sem z bridkim glasom. »Tak ne more biti Ivan Bojan!«

»Zakaj ne? Kdo ga more obsojati, ako otide? S kako pravico ga moreš obsojati na primer ti? To mesto mu je tako, kakeršna so druga mesta. Kadar se naveliča v njem, pa gre. Svet je velik, Olga, priroda podaja umetniku povsodi dosti snovi.«

»Ali, saj je rekel, da se bo skoro treba navaditi mirnega, stalnega življenja,« rekla sem z drhtečim glasom. In potem — oh, moj Bog, kako mi je hudo!« uskliknila sem jokaje, »teta Ivana, kako mi je hudo!«

Hipno sem ustala in se privila teti Ivani.

»Ali res mislite, da otide, ali res mislite, da se ne vrne več? Oh, teta Ivana, recite, da ne otide. Nikari me ne žalite tako. Recite, da ne otide —«

Molčala je. Bridek izraz jej je igral okrog usten.

»Kako bi ti mogla povedati to?« rekla je za nekaj časa. »Njemu ne more nihče veleovati; to je popolnoma njegova volja, ako otide. Kdo ga more zadržavati?«

»Ali Ivan Bojan je rekel sam, da se volja rada umiče srčnim zapovedim,« rekla sem plašno. »Teta Ivana, ali bi se mogla tudi njegova volja umakniti taki zapovedi?«

»Ivan Bojan je rekel to?«

»Ivan Bojan.«

»Hm, to je res, volja se rada umiče srčnim zapovedim. Ti torej misliš, da bi te mogel ljubiti Ivan Bojan?«

»Oh, moj Bog,« uskliknila sem, »če bi vedela to!«

Zopet sve molčali obe. Videti je bilo, da premišlja teta Ivana, jaz pa sem nehote pogledala na okno Ivana Bojana. Čemu sem pač pogledala na nje? Saj sem vendar vedela, da ga ni doma v tem času. Toda — srce me je zbolelo, potem pa se hipno napolnilo z brezmejno radostjo — na oknu je slonel visoki plemeniti mož in — ali je bila resnica? — pogled svoj upiral naravnost v našo hišo. Za roko sem prišla teto Ivano in uskliknila veselo: »Ali ga vidite? Doma je!«

Kako sem bila srečna v tem trenutju! Ivan Bojan doma in naravnost na našo hišo gleda! Čemu pač gleda sem — moj Bog, morda išče — mene! Morda mu je vender po volji, ako me vidi in morda se vender zanima za me! . . .

Pa morda je to le slučajno. Morda je ostal le zato doma, ker se mu ne ljubi hoditi po gorah. Morda le slučajno gleda na našo hišo. Oh, če bi znala to! . . .

Slonel je dolgo. Ko se je naposled obrnil od okna, izvil se je globok vzdih moji duši. Sklonila sem glavo in molče zrla pred se. Živo sem se zopet domislila tetine povesti, živo je stal pred mano Filip Bojan. O, gotovo je bil podoben sinu svojemu, saj je tudi Blagota dejala danes, da ima Ivan Bojan tisti obraz, tisto postavo! Ali kako to, da Blagota tako sovraži Ivana Bojana? Radi očeta njegovega? Saj se je morala venderle uveriti, da Filip Bojan ni zakrivil vse nesreče . . .

»Ve li Blagota, kako je ravnal Josip Sever?« uprašala sem teto Ivano, ki je sela na stol in razmišljeno zrla skozi okno. Uzdrnila se je pri mojih besedah, odkimala z glavo in rekla:

»Ničesar. Nisem jej povedala, tudi treba ni bilo. Ona misli, da je Filip Bojan zakrivil vso nesrečo. Pustila sem jej misel.«

»Ali to ni prav,« odvrnila sem in si otrnila solze, »Blagota baš zategadelj sovraži Ivana Bojana in — moj Bog, to je tako hudo, ako ga sovraži! Kar povedala jej bom, da ni prav, ako sovraži Ivana Bojana. Tudi vi jej povejte, naj ga nikari.«

Tožno se je nasmehnila teta Ivana.

»Jaz? Ne. Ti pa stori, kakor hočeš. Če jej tudi pojasniš stvar, to ničesar ne predružači. Mrtveci ne ustajejo iz grobov in pokopane sreče ne izzubi nihče.«

Prikimala sem nehote, ob enem pa venderle sklenila, da Blagoti povem vse, kar se dostaje Filipa Bojana. Sploh tudi to ni prav, ako sovraži Ivana Bojana radi očeta njegovega. Če bi tudi Filip Bojan bil tak, kakeršnega si misli Blagota, kdo pa jej pravi, da mora biti Ivan Bojan ravno tak, kakor oče njegov? Čemu torej sovraštvo?

Še nekaj mi ni bilo jasno. Že tedaj, ko je prvič prišel Ivan Bojan v našo hišo, zdelo se mi je čudno, da imata on in teta Ivana isto krstno ime. Pozneje nisem več premišljala o tem, ali zdajci mi je znova prišla ta misel.

»Kaj hočeš?« rekla je teta Ivana. »Dokaz, da me ni pozabil Filip Bojan. Ko se mu je rodil sin, krstili so ga po očetovi želji za Ivana. Tako čitam v pismih.«

Molčala sem zopet. Pred manoj je ležal časopis, kateri je prinesla Blagota; nevedoma sem ga uzela v roko. Ali čitala nisem; srce mi je bilo prepolno drugih

misli, da bi čitala popis nedeljske veselice. Ali živo sem se zopet domislila pogovora z Ivanom Bojanom; vsaka beseda je bila neizbrisno zapisana v mojo dušo. Boječe sem iskala besed, katere bi mi povedale, da se vsaj nekoliko zanima za me Ivan Bojan. Zdelo se mi je, da mu ni bil po volji moj razgovor s Petrom Osatom. Domislila sem se, kako trd je bil njegov glas, ko je podarjal, da me je videl v razgovoru s Petrom Osatom, in sicer v živem razgovoru. Potem pa, kako je bil malone vesel, ko sem povedala, da sovražim Petra Osata, da je on — Ivan Bojan — drugačen od njega. Ali ne kaže vse to, da se nekoliko zanima za me? Nehote sem prikimala z glavo, malone zadovoljna. In precej nato sem se domislila, kako je slonel Ivan Bojan na oknu, ko sva se vračali s teto Ivano z veselice — moj Bog, morda je čakal, kdaj se vrneve?

Bolest in radost polnili sta mi dušo. Bolestno in radostno sem zrla na dni prihodnje. Če pač še pride k nam Ivan Bojan, predno otide, in če pride, ali ne bo tako hladno uljuden, kakor vselej? In če sploh ne pride? Položila sem časopis na mizo in si zakrila obraz. Skozi okno pa je gledal jasni solnčni dan in trepetal po sobi. Vajen je morda ta solnčni dan, da zre povsodi vesele obraze, da budi povsodi bodro glasno življenje, ali pri nas je bilo tako tiho! Tako čudno tiho! Samo v kuhinji je predstavljala Blagota svoje posode in govorila sama s seboj — oh, pač je bila srečna ta Blagota! Kaj njej mari preteklost, v katero se ugablja teta Ivana, kaj prihodnost, na katero mislim jaz s trepetom?

Vender ne! Ona je zrla trpljenje tete Ivane, — daj Bog, da bi ne zrla mojega trpljenja! . . .

* * *

Minolo je nekaj dni. Nič posebnega se ni prigodilo. Jokala sem mnogo in Blagota je skrbno zrla na moj objokani obraz. Majala je pač tudi z glavo in popraševala, kaj mi je. Tedaj pa sem tudi jaz zmajala z glavo in rekla, da mi ni nič. Nekoliko bolna da sem, nič drugega. To pa že preide samo ob sebi.

»To mora pač kaj drugega biti,« rekla je Blagota trdovratno. »Taki niste bili nikoli, Olga, kakor sedaj, to je. Jaz vas poznam. Kaj posebnega se je moralo primeriti.«

»Ali kaj bi se bilo moralo primeriti?« odgovorila sem plašno in poskusila zreti v njene uprašujoče oči. »Saj veš, da ni bilo nikogar pri nas. Kaj bi se torej bilo primerilo?«

»O, vi ste čudni, Olga,« odvrnila je zopet. »Ali če mi nečete povedati, siliti vas ne morem. Bolni niste, to vem. Nekaj posebnega se je moralo primeriti.«

Nisem ugovarjala več, ali glavo sem sklonila in zrla pred se. Siloma sem zadržavala jok.

»Kako sodiš Filipa Bojana?« uprašala sem hipno, ona pa me je pogledala jako presenečena.

»Ah, vi veste?« rekla je naposled. »Vi ste čuli tetino povest?«

Prikimala sem.

»Čula. Kako ga sodiš?«

Zrla je jako srdito.

»Tu je pač mogoča le jedna sodba,« odgovorila je rezko. »Človek, ki brez uzroka zapusti bitje, kakešno

je teta Ivana, tak človek je, pravim vam, vsaj brezsrčen, da ne rečem huje. To je.«

»In če je ni zapustil brez uzroka?«

Bil je nerazumen izraz, ki se je zdajci prikazal na njenem licu.

»Tega vsaj ne boste rekli,« dejala je strogo, »da je bila teta Ivana sama kriva, ako jo je zapustil? Če to pravite, Olga, potem — to vam že moram reči — govorite jako nespodobno o teti svoji. Tako bi ne smeli govoriti.«

Bila mi je malone povšeči Blagotina jeza, vendar sem rekla:

»Ni teta Ivana, ni Filip Bojan ni kriv ničesar. Josip Sever je zakrivil vse. In če ti sovrašiš Ivana Bojana radi očeta njegovega, pa ti moram reči, da ga ne smeš sovražiti.«

Samo presenečeno je majala Blagota z glavo in mrmrala: »Tako, tako!« Jaz pa sem jej zdajci razložila, kako je ravnal Josip Sever, in pristavila naposled zmagovito: »Tako je in sedaj boš spoznala, da prav neopravičeno sovrašiš Ivana Bojana. Pa reci, da ni res.«

»Ali kdo ve, če je tudi vse tako bilo, kakor ste mi povedali?« uprašala je Blagota neverjetno. »Morda niste prav umeli.«

Nasmehnila sem se malone veselo.

»Da ne bi bila prav umela! Kako moreš tako govoriti, Blagota! Povest je vendar tako jasna, da bi jo moglo umeti vsako dete.«

»Vsako dete,« ponovila je Blagota razmišljeno in kimala z glavo. »Da, da, to je že res tako bilo, verujem, da je bilo tako. Filip Bojan je nedolžen, to vidim. In teta Ivana — oh, ubogo srce njeno! Koliko pač je morala trpeti teta Ivana!«

Še dalje je zrla razmišljeno in kimala z glavo. »Uboga teta Ivana,« mrmrala je poluglasno pred se, »uboga teta Ivana! Kako se mi smili! In Filip Bojan nedolžen. Kdo bi si bil mislil!«

»Čujte, Olga,« rekla je hipno in se obrnila k meni, »o pismih ste pravili, katera je prinesel Ivan Bojan. Ali ve, kaj je pisano v njih?«

Zmigala sem z ramo.

»Teško da, vsaj posneti nisem mogla iz nobene besede, da bi kaj znal o tem, kar se je primerilo med teto Ivano in njegovim očetom.«

Blagota je prikimala zadovoljno, jaz pa sem pristavila še:

»Ivana Bojana ne smeš več sovražiti, to te prosim, Blagota. Prav nobenega uzroka nimaš. Še celo povšeči ti mora biti, ker vidiš, da nisi prav sodila očeta njegovega. Ne, sovražiti ga ne smeš.«

Že je hotela odgovoriti Blagota, ko so se čule stopinje po stopnicah. Precej nato je nekdo potrkal na vrata tete Ivane in v prihodnjem trenutju začula sem glas — Petra Osata!

Kar obstala sem. Peter Osat je prišel! Hipoma sem pozabila Filipa Bojana, Ivana Bojana, tete Ivane, pozabila celo svojih čustev in samo jezna sem bila še. Česa neki zopet išče pri nas ta človek? . . .

Blagota je šla po svojih poslih v kuhinjo, jaz pa sem stopila k oknu in zrla na ulice. Nobene besede ne

čem slišati o razgovoru tete Ivane in Petra Osata. Saj vem, da ne bo govoril drugega, nego o sijajnem uspehu nedeljske veselice in koliko se je trudil in žrtvoval za njo! Take samohvale pa nečem poslušati! —

Dolgo je govoril s teto Ivano, naposled pa so se odprla vrata v mojo sobo. Obrnila sem se od okna in zagledala na pragu teto Ivano.

»Olga, pojdi sem,« rekla je z rahlim glasom. »Gospod Osat želi govoriti s teboj.«

Presenečeno sem jo zrla. Z menoj hoče govoriti Peter Osat. Kaj pomenja to? Zmigala sem z ramo in stopila v tetino sobo.

Zopet sem uzrla Petra Osata v črni opravi in zopet se je dvignil s svojega sedeža, kakor ondan, ter se nerodno poklonil. Zrla sem ga ponosno; komaj vidno sem prikimala z glavo na njegov pozdrav. Peter Osat pa se je zdajci jel igrati s svojo zlato veržico in s topim smehom gledal na moj obraz. Govoril nekaj trenotij ni ničesar; bil je, kakor se mi je zdelo, v veliki zadregi.

Teta Ivana je mignila, naj sedem in ko sem sela, sedel je tudi Peter Osat. Videla sem nerazumen nasmeh na obrazu tete Ivane, — znala nisem, kaj bi si mislila o pohodu Osatovem!

Dvakrat, trikrat se je premaknil Peter Osat na svojem sedežu, potegnil si z roko preko čela in pričel z neprijetnim glasom:

»Ne smete se čuditi, gospodična, ako sem prišel zopet. Nekaj posebno važnega vam moram povedati; zares, nekaj posebno važnega. Zelo vam bom hvaležen, ako me boste hoteli poslušati.«

Po teh besedah je umolknil in se nasmehnil neskončno sladko.

Nič nisem rekla, samo pogledala sem ga tako srepo, da je hipoma povetil oči. Tudi tistega nasmeha ni bilo več na njegovem obrazu, ko je nadaljeval:

»Vidite, stvar, radi katere sem prišel, je ta: Trgovec sem, to veste. Po mestu me poznajo in lahko rečem, tudi čislajo. Posebno na nedeljski veselici sem dobil mnogo priznanja. Kar naravnost meni pripisujejo zaslugo, da je bila veselica tako velikanska. Vender se nečem hvaliti, to sem vam povedal samo zato, da veste, kako me čislajo. In to je prav. Človeka veseli, ako se priznaje njegov trud. Trudil pa sem se vselej dosti, ne samo za veselico, nego še bolj za svoje bitje. Hvala Bogu, ne brez uspeha!«

Tu je nekoliko prenehal, jaz pa sem uprašujoč gledala zdaj njega, zdaj teto Ivano. Z obraza njegovega nisem mogla čitati ničesar, na tetinem obrazu pa sem zapazila rahel nasmeh. Čemu to hvalisanje? Peter Osat je rekel, da bo povedal nekaj prav važnega, to pa, kar je povedal doslej, ni niti važno niti zanimljivo.

Naslonila sem se na stol, prekrižala roke in zrla Petra Osata.

»To morda veste, da nisem imel tolikodane ničesar, ko sem pričel svojo trgovino. Nekoliko pameti in nekoliko poguma, to je bilo vse. Boril sem se dosti, hodil čisto trnjevo pot, stradal dovolj, ali omagal nisem. Zdaj imam lepo trgovino, morda je največja in najlepša v mestu. Nečem se hvaliti, ali tako je. In koga naj za-

hvalim? Nikogar; jaz sam sem premagal nemilo usodo po hudem boju.«

Neizmerno ponosno in zmagovito je gledal. Zares, kdo bi ne bil ponosen, ako premaga nemilo usodo po hudem boju, kakor jo je premagal Peter Osat! Kar vrelo je po meni.

»In zategadelj,« nadaljeval je, »zategadelj, gospodična, smem gledati v prihodnost z mirnim srcem. Jaz nisem hudoben človek; pravijo celo, da imam jako mehko srce. Ne bom rekel, da ga nimam. Komur sem prijatelj, tega ljubim iskreno kakor prijatelj in če bi se primerilo, da bi — ne, tako vam ne morem povedati tega! Ali menite pač, da more človek ljubiti tudi koga drugega, ne samo prijateljev?« uprašal je zdajci rahlo, namežiknil z očmi in se nasmehnil sladko. Nisem vedela, kaj bi rekla, ali ker sem naposled venderle morala reči nekaj, dejala sem:

»Ljubiti moremo vsakogar, kdor nam ugaja.«

Zadovoljno si je mël roke in se zasmel glasno in veselo.

»Prav, prav, vsakogar, kdor nam ugaja. Izvrstno, gospodična. Ne bi si bil mislil, da me umejete — a tako — da umejete moje besede tako, kakor jih povem! Že prej sem govoril z vašo gospodično teto, da se vam čudim, da vas spoštujem, kakor zares tudi zaslužujete. O, gotovo! In tudi uveril sem se že nekočkrat iz vašega govora, da ste jako pametna gospodična in zategadelj vam prav iz srca opraviščam, da niste naklonjeni našemu gasilnemu društvu! Bog ve, morda še pride naklonjenost. S kratka, gospodična (pri teh besedah je ustal Peter Osat, priklonil se globoko in se nasmehnil neizrečeno sladko), s kratka, dejal sem vam že zadnjič, da morda še pride čas, ko vam razkrijem svoje srce. In sedaj je tu. Nisem mogel čakati več. Ni mi dalo srce. Gospodična Olga,« dejal je hipoma z rahlim glasom, »ali bi me ne mogli — ali bi hoteli biti moja — — soproga?«

»Ah!« uskliknila sem hitro in ustala bliskoma. Bilo mi je, kakor da je treščilo vame. Osupla sem zrla Petra Osata — moj Bog, ali sem slišala prav? Jaz njegova — — soproga! Kar sapo so mi zaprle te besede. Soproga Petru Osatu! . . . Jaz njegova soproga! . . .

»Premislite,« nadaljeval je Peter Osat, — njegove besede sem čula kakor v sanjah — »premislite, kaj vam podajem! Povedal sem vam že, da sem dober človek; kogar ljubim, tisti more počenjati z menoj, kar hoče. In vas, gospodična Olga, vas ljubim. Verujte mi, da vas ljubim. Še nikogar nisem ljubil tako. Bog mi je priča. Podajem vam vsakatero ugodnosti, ako mi hočete biti soproga; moja čast bo tudi vaša čast. Vi in samo vi boste velevali v moji hiši.«

Uzdihnil je globoko in položil roko na srce. Nisem mogla zreti nanj, nego obrnila se na stran. Po ušesih pa so mi šumele njegove besede: »Ali mi hočete biti soproga? Gospodična Olga, jaz vas ljubim!« . . .

Z nova je pričel Peter Osat in se obrnil k teti Ivani.

»Do vas, gospodična, obračam se s presrečno prošnjo, da podpirate mojo stvar. Gospodična Olga je neizkušena; ona morda ne ve, kaj jej podajem, ona me morda ne pozna. Vi poznate razmerje bolje, vi umejete, kako bi bilo hudo mojemu srcu, ako bi odrekla gospodična Olga.

Takega udarca bi ne prebolelo moje srce. In če bi umrlo moje srce, kaj potem?»

»Vi ste, gospod Osat, gotovo mož, ki zasluži spoštovanje,« rekla je teta Ivana z rahlim glasom, »ali v stvari, ki se dostajajo srca, ne morem in nečem segati. Da bi se trudili, osrečiti Olgo, o tem ne dvojim, vendar mislim, da najbolje ve Olga sama, kaj jej je storiti. Da me umejete prav, gospod Osat.«

Pogledala sem ga. Prikimal je z glavo in se zopet obrnil k meni.

»Gospodična Olga, vi ste čuli, kaj je rekla teta vaša,« dejal je slovesno. »Prosim vas, odgovorite mi torej: Ali mi hočete biti soproga? Ali bi me mogli ljubiti?«

Zravnala sem se ponosno, pogledala ga srepo in odvrnila odločno: »Ne morem! Nikoli!«

»Ah!« uskliknil je Peter Osat in položil roko na srce. Potem pa je sklonil glavo in uprašal plašno: »Torej ne? Vi ne morete? Nikoli ne morete?«

Zmajala sem z glavo in ponovila: »Nikoli.«

Peter Osat je zrl obupno pred se. Smilil se mi je malone, ali da bi mu bila soproga, tega ne! Ne morem mu pomagati!

»Seve, vi mi niste naklonjeni,« šepetal je poluglasno, »vi me ne morete ljubiti. Torej vse izgubljeno! Gospodična Olga, tega ne bom mogel prenesti! Moje srce je premehko. Izgubljeno, izgubljeno!«

Smilil se mi je zares Peter Osat in zato sem rekla z nekoliko milejšim glasom:

»Nisem vas hotela žaliti. Verujte mi. Ali soproga vam ne morem biti. Srce mi pravi, da ne morem. Žaliti pa vas nisem hotela!«

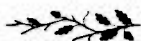
Peter Osat je dejal:

»Bodisi, kakor hoče. Če ne more biti tako, kakor sem si mislil, udajam se. Prosim vas samo, pozabite besede, katere sem govoril danes. Tudi jaz jih hočem pozabiti. Bodi, kakor da se ni primerilo nič. Oprostite mi blagovoljno!«

Podal mi je roko in nehote sem segla vanjo. Poslovlil se je še od tete Ivane in odšel. Teta Ivana spremljala ga je do vrat, jaz pa sem tedaj sela k mizi in podprla glavo. Hudo mi je bilo. Radi Petra Osata mi je bilo hudo. Če ga tudi nisem mogla videti, smilil se mi je venderle. Morda bo nesrečen radi mene. Ali pomagati mu ne morem. Pomagati ne morem niti sami sebi...

»Oh!« šepnila sem, »in kaj je huje, ali prvo ali drugo?« — —

(Dalje prihodnjič.)

Kljukova smrt.

Zložil Mirko.

(Dalje.)

Ali drugo mi razlagaj, majka,
Kaj oznanja mi prihod goloba? —
Misli majka, Kljuku odgovarja:
»Od Ljubljane je golob priletel;
Na Ljubljani vladika stoluje,
Božji sluga, krščenikom glava;
Ti si njemu hudo se zagrešil.
Prvo krivdo si zagrešil, sinko:
Ti porušil si mu grad Goriče.
Krivdo bil bi vladika oprostil,
Al' zakrivil hujše si zlodejstvo:
V Črnem grobu si oplenil cerkev,
Onečastil svete si prostore.
Še bi morda našel oproščenje,
A si v tretje grozno se zagrešil,
Krivdo včiniš do neba vpijóčo,
Slušaj, sinko, in kesaj se greha:
Bilo v praznik matere je božje;
Zbralo se je brez števila ljudstva
Na visoki sveti Šmarni gori
Molit k Bogu in bogorodici.
Bil si, sinko, tudi ti na gori,
Sredi gore skrita tvoja četa.
Božjo službo služil svečenik je,
Zbrano ljudstvo verno je molilo,
Kar na vratih tenka počí puška,
Strel dozove k tebi tvojo četo.
Na cerkvena vdarili ste vrata,
Proti cerkvi obrnili puške
In grozili s smrtjo in pogubo.

Strah prevzel je zbrano verno ljudstvo.
Strah za deco in slabotne žene;
Ti pa, sinko, z divjo svojo četo
Vse pobral si, kar imelo ljudstvo
Zlata je na sebi ali srebra;
A še hujše včiniš si zlodejstvo:
Vzel iz cerkve svete si posode
In srebrne križe pozlačene,
Pak pobegnil kakor volk po lesu.
Kadar čul je vladika zlodejstvo,
Nad teboj izrekel je prokletstvo:
Da zaprte božje so ti cerkve,
Da ne najdeš groba ni pokopa
In prokletstvo tukaj izrečeno
Bodi pekel ti na onem svetu.
Slušaj, sinko, in kesaj se greha,
Grozno breme vladike je kletva. —
Kljuk brezskrbno majki odgovarja:
»Oj ne skrbi, mila moja majka,
Krivdo mi je vladika oprostil,
Ni se bati mi njegove kletve.
Ko domov sem z Dunaja se vračal,
Kjer cesarsko sem dosegel milost,
Pot dovela me je na Ljubljano;
Spomnil, majka, svoje sem se krivde;
Spomnil, da me vladika proklet je,
Da zaprte svete so mi cerkve,
Da ne smem več med krščansko družbo.
Hudo jel sem, majka, se kesati
In skesano vladiko sem prosil,

Da od glave vzame mi prokletstvo.
Dolgo moral sem prositi, majka,
Od nedelje do nedelje druge;
Prošnje hotel vladika ni čuti
Radi moje krivde in zlodejstva;
Ko je bilo na nedeljo tretjo,
Reče meni vladika pobožni:
»Slušaj, Ključ, in ohrani verno
Si v spominu, kar ti besedujem:
Grozno si pred Bogom se pregrešil,
Teško ti je oprostiti krivdo,
Ali milost božja je brez konca.
Ti povrni blago in imetje,
Kar po krivem si si ga prilastil;
Ti sezidaj zopet grad Goriče;
Ti sezidaj bele božje cerkve,
Koje prej si besen opustošil;
Ti donesi tri tovore blaga,
Slepce in prosjakom jih razdeli,
Da za tebe molijo se Bogu.
Ako moje izvršiš ukaze,
Oprostiti hočem tvojo glavo. —
»Jaz sem, majka, vladiko poslušal:
Kar po krivem sem naplenil blaga,
Vse pošteno dvakrat sem povrnil;
Grad Goriče zopet sem sezidal
In sezidal tri sem bele cerkve:
Prvo cerkev v lepem Črnem grobu,
Drugo cerkev na Šmarjetni gori,
Tretjo zidal tukaj sem na Jami;

Tri tovore sem donesl blaga,
 Slepcem in prosjakom jih razdelil.
 Ko izvršil vladike sem voljo,
 Vrnil sem se k njemu na Ljubljano,
 Da od glave vzame mi prokletstvo;
 On sedaj pa lepo je vsprejel me,
 Izpovedal, grehov me oprôstil
 In preklical grozno svojo kletev.
 Oj, ne boj se, mila moja majka,
 Greh je meni vladika oprostil,
 Ni od njega bati se prokletstva!
 Ali tretje mi razlagaj, majka,
 Kaj mi hoče gávrán, ptica grozna?« —
 Mislí stárka, dolgo se zamislí,
 Tožna Kljuku slednjič odgovarja:
 „Čuj me, sinko, žalostna ti majka!
 Tri so ptice zlega nam pomena:
 Če skovir se na večer oglašá,
 Ne zapuščaj varne strehe hišne:
 Zunaj praga ti preti nesreča;
 Ako čuk o polnoči odvava,
 Iz telesa ti izvablja dušo
 In pustiti treba je življenje;
 Če pa gávrán kroka v sivem jutru,
 Smrt oznanja in pogubo grozno,
 Ki zadene kakor blisk iz neba?“ —
 Še je dalje govorila stárka:
 „Vse tri ptice zlega so pomena,
 Vseh najhujši je nesrečni gávrán:
 Ako čuješ na večer skovirja,
 Varen si pod kože svoje streho;
 Ako poje čuk ti smrtno pesen,
 Božji sili nikdo ne uide;
 Toda ako kroka v jutru gávrán,
 On oznanja grozno nam pogubo,
 Ki zadene nas po svoji krivdi.
 Čuj me, sinko, kaj ti pravim majka,

In odkrito majki odgovarjaj:
 Hujša srce še težiti krivda
 Mora tebi, nego vse poprejšnje,
 Krivda, koja na te zove kazen
 Al' iz neba, al' iz zemlje črne.“ —
 Kljuk posluša majčine besede
 In s tresočim odgovarja glasom:
 „Groza meni, mila moja majka,
 Groza meni in gorjé brez meje!
 Zdaj razumem, kaj mi hoče gávrán!
 Od Senice zla prišla je ptica;
 Na Senici biva mi pobratim,
 Moj pobratim, hrabri Marko Gávrán.
 Tri so dolga že minola leta,
 Pil sem vince s svojim pobratimom
 Na Senici, na studeni vodi;
 Niso sluge mi točili vinca,
 V zlati čaši vince mi točila,
 Ponujala Markova je sestra,
 Mlada deva, krasna Zaželjena.
 Krasna ti je v cvetu vse lepote
 Kakor zora na pomladno jutro!
 Jaz pak, majka, pamet sem zavrgel
 In pogazil sem dolžnosti gosta:
 Ljubil jaz sem krasno Zaželjeno,
 Ljubil njej in sebi na sramoto,
 Ker zaprosil nisem je od majke,
 Niti venčal deve po zakonu.
 Ali v jutro, majka, pri slovesu
 Njej zadal sem trdno svojo vero,
 Da se vrnem, predno mesec trikrat
 Svoje lice premeni na nebu,
 Da zasnubim jo pri njeni majki
 In odvedem ženko k svojim dvorom.
 Dal desnico sem junaku Marku,
 Da ostanem veren mu pobratim,
 Dokler srce bije v mojih prsih.

Dal sem, majka, svojo trdno vero,
 A dostavil nisem: Ako Bog da!
 Človek misli, ali Bog razsoja!
 Smrt izrekel je o meni cesar,
 Pobegniti moral sem iz zemlje,
 Tri sem leta četoval po Bosni.
 Ko je bilo h koncu prvo leto,
 Meni pade beli list na roke,
 List mi piše Gávrán od Senice*:
 „Slušaj, Ključé, in zapomni dobro,
 Kaj ti pišem, bivši tvoj pobratim:
 Tožna majka, koja te rodila!
 Kam je tvoja vera in beseda?
 Ti sramoto vrgel si mi v hišo,
 Ti oskrnil sveto gostoljubje,
 Ti si meni osramotil lice!
 Ali slušaj, kaj ti pravim, Ključé!
 Ti zapusti Bosno mi prostorno,
 Urno dojdí na Senico hladno
 In poroči milo mojo sestro!
 Ko poročil si jo po zakonu,
 Prosto ti je v Bosno se vrniti,
 Četovati na brezverce Turke.
 Ako pa mi, Ključé, priti nočeš,
 Ak' pogaziš vero in besedo,
 Ak' na hiši mi pustiš sramoto;
 Bog na nebu gleda tvojo krivdo,
 Njega boj se in desnice moje!“ —
 „Ko sem, majka, beli list prečítal,
 Nisem listu niti odgovarjal,
 Nego dalje četoval na Turke.
 Oh, in to nestalno srce moje!
 Iznevéril sem se Zaželjeni,
 Mladi sestri pobratima Marka,
 In pozabil ljubljene devojke
 In pogazil vero in besedo.

(Dalje prihodnjič.)

Stari sluga.

Poljski spisal H. Sienkiewicz. Prevel M. Vrnilež.

Poleg starih ekonomov, paznikov in logarjev je obit tip stari sluga, ki zelo brzo gine s površja zemlje. Pametujem, da je za mojega detinstva pri mojih roditeljih služil jeden teh mamutov, kojih kosti bodo na starih pokopališčih, v rakah, globoko zasutih s pozabnostjo, za kratka prirodnoslovci odkopavali. Zval se je Nikolaj Suchowolski; bil je plemič iz plemiške vasi Suhe Wolje, koja je često v svojih pogovorih omenjal. Moj oče ga je po svojem pokojnem očetu podedoval, pri kojem je bil za Napoleonovih vojen ordonanc. Kdaj je mojemu dedu prišel v službo, sam ni natanko vedel. Če so ga uprašali kdaj, ponosljaj je ter odgovoril:

»A! bil sem še golobrad, pa tudi gospod polkovnik, Bog mu daj dobro, nosil je še srajco v zobeh.«

V domu mojih roditeljev opravljaj je najrazličnejše opravke: bil je točaj, lakaj; po leti je v ulogi ekonoma hodil žetev nadzirat, po zimi mlatev, nosil je ključé od

kleti, v koji je bilo žganje, od pivnic, od kašč; navijal je ure, ali pred vsem drugim je vedno in vedno prigovarjal.

Tega človeka se ne spominjam drugače nego godrnjajočega. Godrnjal je na očeta mojega, na mater; jaz sem se ga bal kakor živega ognja, dasi sem ga ljubil. V kuhinji je ošteval kuharja, dečke, ki so pri obedu stregli, uhal je po celem domu in ni bil nikoli s kako stvarjo zadovoljen. Kadar je bil od vina malo meglen, kar se je dogajalo sleherni teden, ogibali smo se ga vsi, ne morebiti, ker je zabavljaj gospodu ali gospe, temveč, ker je bil onemu, na kojega se je bil spravil, ves ljubi dan za petami in zmerjal in grajal brez konca in kraja. Pri obedu je stal za očetovim stolom, dasi sam ni stregel; nadzoroval je dečka, ki je stregel in mu grenil življenje s posebnim veseljem.

»Ozri se, ozri,« mrmral je, »sicer se jaz za te ozrem. Glej ga no! ne more se zasukati urno, vlačí noge kakor

stara krava. Ozri se še jedenkrat. On ne sliši, da ga gospod kliče. Izmeni krožnik gospe. Pa kaj zijaš? kaj? Glejte ga no! Poglejte ga no!»

V pogovor pri mizi se je vedno utikal in se vedno vsemu protivil. Včasih se je oče obrnil od mize in mu rekel:

»Nikolaj, reci po obedu Mateju, naj napreže: pojdemo tja in tja.«

A Nikolaj:

»Boste šli? Pa čemu bi ne šli? Oj jej! Saj konji niso za drugo. Naj si konji noge polomijo na taki cesti. S pohoda na pohod. Naj gospoda gre. Mari jaz kaj branim? Jaz ne branim. Čemu ne! Saj obračun lahko počaka in mlatev lahko počaka. Pohod je potrebnejši.«

»Križ je s tem Nikolajem!« uskliknil je včasih moj oče nestrpnostno.

Nikolaj pa znova:

»Mari jaz pravim, da nisem glupec. Jaz vem, da sem glupec. Ekonom je šel na ogled k župnikovi gosposlinji v Niewodow, pa bi gospoda ne šla v pohode. Mari je pohod kaj slabjšega nego župnikova gosposlinja? Če sme sluga, sme tudi gospod.«

In tako je šlo vedno dalje, brez prestanka; nič ni moglo ustaviti starega godrnjača.

Midva, to je jaz in moj mlajši brat, bala sva se ga, kakor sem že rekel, mnogo bolj nego najinega odgojitelja, duhovnika Ludovika in gotovo bolj nego oba roditelja. S sestrama je bil uljudnejši. Rekal jima je »gospodična«, dasi sta bili mlajši, naju pa je tikal brez ceremonije. Vender je imel za me osobit čar: nosil je vedno kapice za streljanje v žepu. Včasih po lekciji šel sem nasmelo v obednico, nasmehnil se, kolikor se je najslaje dalo, dobrikal se mu in naposled rekel bojazljivo:

»Nikolaj! Dober dan, Nikolaj! Boste li danes orožje brisali?»

»Kaj pa je tebe tu treba, Henrik? Cunjo bom uzel, pa bo.«

In potem me je dalje dražil ter oponašal:

»Nikolaj! Nikolaj! Kadar bi rad kapec, tedaj je Nikolaj dober, drugače naj ga pa volcje pojedjo. Raje se uči. Streljanje ti ne bo dalo pameti.«

»Lekcije sem se že naučil,« odgovoril sem pol v joku.

»Lekcije naučil. He! naučil! Uči se, uči, a glava je kakor prazen telečak. Ne dam, pa je konec. (To govoreč iskal je že po žepih). Naj mu kapica odleti v oko, pa bo vse padlo na Nikolaja. Kdo je kriv? Nikolaj. Kdo mu je dal streljati? Nikolaj.«

Tako mrmrajoč šel je v očetovo sobo, snel samokres s stene, prepričaval ga, in stokrat zatrjeval, da ni piškavega oreha vreden; potem je zapalil svečico, nataknil kapico na cizek in mi dal, da pomerim, toda sedaj sem stoprav imel križ z Nikolajem.

»Kako ti samokres drži,« klical je, »kakor prava neroda. Ti si za to, da bi sveče gasil po cerkvi kot cerkvenik.«

O priliki nas je učil tudi svojega davnega vojnega rokodelstva.

Često po obedu učila sva se jaz in moj brat stopati o njegovem nadzoru in z nama vred stopal je tudi duhovnik Ludovik, ki je to zelo smešno delal.

Tedaj je Nikolaj pogledal nanj izpod čela in dasi se ga je zelo bal in ga čislal, vender se ni mogel uzdržati in je kaj приметnil.

Jaz, kot najstarejši, bil sem najbolj v njegovi komandi, torej sem največ trpel. Sicer pa je stari Nikolaj, kadar sem moral iti nazaj v šolo, tako tarnal, kakor bi se bila pripetila največja nesreča. Pravili so mi roditelji, da je kaka dva tedna potem še bolj prigovarjal in zbadal: »Uzeli so dete in ga odpeljali. Naj umre! Uu! u! Pa čemu so njemu šole? Mari ni on dedič? Latinskega se bo učil? Napraviti ga hočejo Salomona. Kaka bedastoča. Šlo je dete in je šlo, ti, stavec, pa stikaj po kotih in išči, česar nisi izgubil. To ni prav, da se je tako zgodilo.«

Pametujem, ko sem se prvi pot vrnil na počitnice, spalo je v domu še vse. Stoprav se je danilo: jutro je bilo mrzlo, snežno. Tišina kinilo je le škripanje vedra pri vodnjaku na pristavi in lajanje psov. Oknica po domu bila so zaprta, le kuhinjska okna gorela so v jasnem svetilu in rudila sneg po tlaku. Zapeljal sem se torej žalosten, utrujen in s strahom v srcu na dvorišče, kajti moja prva preskušnja se mi ni kaj obnesla. Kaj sem pa hotel; predno sem se privadil redu in šolskim navadam, nisem si znal pomagati. Bal sem se očeta, bal molčečega strogega obraza duhovnika Ludovika, koji me je privel iz Varšave. Nikjer tolažbe, kamor pogledam. Kar se odpro kuhinjska vrata in stari Nikolaj, z zarudelim nosom od mraza, koraca po snegu s kadečima se lončkoma s smetenom na podnosu.

Ko me zagleda: »Gospodič, moj zlati, prisrčni!« Ko uzkrikne, izpusti brzo podnos, prevrne oba lončka, pograbi me za vrat ter me začne stiskati in poljubljati. Odslej me je vedno nazival »gospodič«.

Malone dva tedna mi je potem očital to smetenom: »človek nese mirno smetenom, pa on zapelje na dvorišče. Pravo v pravi čas« i. t. d.

Oče me je hotel, vsaj grozil se mi je, preteptsti za dve dvojki iz lepomisja in nemščine, ki sem ji domov prinesel; toda moje solze in obeti, da se poboljšam, in zagovor moje sladke matere in naposled hrup, kateri je zagnal Nikolaj, preprečili so to. Nikolaj o lepomisju ni znal, kaj je, a o kazni radi nemščine še čuti ni hotel.

»Je li on Luter ali Švab. Mari je gospod polkovnik znal nemški? ali gospod sam (tu se je obrnil k mojemu očetu) zna? kaj? Ko smo trčili z Nemci pod . . . kako se že pravi? pod Lipskim in vrag vedi še kje, tedaj nismo kar nič nemški ž njimi govorili, le udri, pa udri, koj so nam pokazali pete; pa le udri.«

Stari Nikolaj imel je še jedno lastnost. Redkokdaj se je razgovarjal o svojih davnih pripetljajih, toda kadar se je v dobri volji razgovoril, lagal je, kakor bi ga najel. Ni delal tega v zli veri; morda so se mu v stari glavi mešali dogodki drug z drugim in rasli do fantastičnosti. Kar je kje slišal o vojnih dogodkih za svojih mladih let, obračal je vse na se in na deda mojega, polkovnika, in je sam sveto veroval, kar je povedal. Včasih v skednji, ko je pazil na tlačane, ki so mlatili žito, začel jim je praviti, a oni so prenehali v delu, podprli se s cepmi

in zijaje poslušali njegovo pripovedovanje. Zapazivši to zaupil je:

»Kaj ste zinili v me kakor topovi, kaj?«

In znova je šlo: lupu! čupu! lupu! čupu! In čuti je bilo zopet le udarce cepov, padajočih po snopju; starec je molčal, toda skoro zopet začel;

»Moj sin mi piše, da je postal general pri palmirski kraljici. Dobro se mu godi, ima veliko plačo, samo to je, tam je grozno mraz . . .« i. t. d.

Mimogrede, z otroki ni imel starčev sreče. Sina je res imel, toda bil je velik malopridnež, ki je, došedši v leta, Bog ve koliko malopridnosti naredil in na posled šel po svetu in izginil brez sledu. Njegova hčerka pa, v svojih letih za čudo lepo dekle, znana je bila z vsemi činovniki v vasi ter je naposled, poročivši hčerko, umrla. Ta hčerka se je zvala Hanija. Bila je moja vrstnica, lepa, a bolehava deklica. Često, pametujem, igrali smo vojake. Hanija je bila bobnar in koprive naši sovražniki. Bila je dobrosrčna in blaga kakor angelj. Tudi njo je čakala teška usoda v življenju; pa to so spomini, ki ne spadajo v stvar.

Vračam se torej k pripovedovanju starčevemu. Sam sem ga slišal pripovedujočega, kako so se jednoč poplašili konji ulancem v Marianpolu in jih je osemnajst tisoč udrlo čez pregraje v Varšavo. Koliko so ljudi pomenjali! Kakov sodnji dan je to bil, predno so jih polovili, lahko si mislite. Drugi pot pravil je, pa ne v skednji, temveč nam vsem v domu, to le:

»Če sem se hrabro bil? Kako bi se ne bil hrabro bil.

Spominjam se, bila je vojna z Avstrijanci. Jaz stojim v vrsti, no! v vrsti, pravim vam, in tu pride k meni glavni vodja, veste, avstrijski, od sovražne strani in pravi: »Ej ti Suchowolski, jaz te poznam! Če bi tebe ujeli, pa je konec vsi vojni.«

»In polkovnika ni nič omenil?« upraša moj oče.

»Kako pa! saj sem razločno rekel: »tebe s polkovnikom.«

Duhovnik Ludovik nestrpno reče:

»Nikolaj, ti lažeš, kakor bi posebno plačo pobiral za to.«

Starec se je namrščil in bi se bil obregnil, da se ni duhovnika bal in ga čislal, pa je raje molčal. Čez nekaj časa, kakor bi hotel pripovedovanje nekoliko zalagoditi, govoril je dalje:

»To mi je rekel tudi gospod Sieklucki, kapelan. Ko sem dobil od Avstrijca z bajonetom pod dvajseto, hotel sem reči pod peto rebro, bilo je slabo z menoj. Ha! mislim si, treba je umreti. Izpovem se gospodu Bogu

vsemogočnemu svojih grehov pred duhovnikom Siekluckim. Duhovnik Sieklucki posluša, a na koncu mi reče: »Boj se Boga, Nikolaj: sedaj si se vse zlagal.« A jaz mu rečem nato: morebiti, toda jaz se več ne spominjam.«

»In so te izlečili?«

»Izlečili! izlečili! Kaj so imeli lečiti. Jaz sem se sam ozdravil. Razmešal sem dva strela smodnika v merici žganja, na noč to pogoltal, drugi dan pa sem ustal zdrav kakor riba.«

Bil bi se še bolj naslušal in še več vam napisal teh pripovedi, toda duhovnik Ludovik, sicer ne vem, čemu je zabranil Nikolaju, »da nam«, kakor je govoril, »popolnoma ne zmeša glave«. Ubogi duhovnik Ludovik, kot tak in kot skromni vaški stanovnik, ni znal, prvič, da se mora vsakemu mladeniču, kojega vrže burja iz tihega rodnega kota na široko areno življenja, često glava zmešati, in drugič, da

mu je ne zmešajo stari sluge in njih pripovedi, temveč zgolj kdo drugi.

V ostalem upliv Nikolajev na nas ni mogel biti škodljiv; nasprotno, starec sam je pazil na nas in naša dela zelo brižno in strogo. Bil je človek v polnem pomenu besede vesten. Iz vojaških časov ostala mu je jedna zelo lepa lastnost, to je baš ona vestnost in točnost v izpolnjevanju ukazov. Pomnim, da so neko zimo volkovi pri nas ogromno škodo delali in se celo tako osmelili, da so v celih tolpah v vas hodili. Oče, sam

Risnjan.

sloveč lovec, sklenil je prirediti lov, in ker je želel, da bi pri lovu preuzel veliteljstvo naš sosed gospod Ustrzycki, poznan lovec na volkove, napisal je bil list zanj, poklical je Nikolaja in rekel:

»Zakupnik se pelje v mesto, ti, Nikolaj, idi ž njim, na poti v Ustrzycah izstopiš in oddaš gospodu list. Prinesti mi moraš odgovor, brez odgovora se mi ne vračaj.«

Nikolaj uzame list in se odpravi z zakupnikom. Zvečer se zakupnik vrne: Nikolaja ni. Oče je mislil, da morda v Ustrzycah prenoči in da jutri ob enem z našim sosedom pride. Mine dan, Nikolaja le še ni; mine drugi, nič; mine tretji, ni ga. V domu žalost. Oče je mislil, da so ga morda volkovi napali vračajočega se, in je razposlal ljudi. Iščejo, toda ni sledu ne morejo najti. Pošlje v Ustrzyce. V Ustrzycah povedó, da je bil tam, da gospoda ni našel, da je popraševal, kje bi ga dobil; potem si je izposodil od lakaja štiri rublje in odšel, ne vedo kam. Belili smo si glave, kam bi to moglo biti.

Drugi dan so se vrnili izslanci iz drugih vasi s poročilom, da ga niso nikder našli. Začeli smo ga torej že oplakovati, ko šesti dan na večer, oče je baš dajal naloge v pisarni, naglo začuje za durmi otiranje čevljev, hrkanje in poluglasno mrmranje, po kojem je na mestu spoznal Nikolaja.

In res je bil to Nikolaj, prezebel, shujšan, strujen, z ledenim ivjem na brkah, gotovo sam sebi nepodoben.

»Nikolaj, za Boga svetega! kaj si počel toliko časa!«

»Kaj počel! kaj počel!« mrmra Nikolaj. »Kaj naj bi bil počel? Gospoda nisem dobil v Ustrzycah, šel sem v Bzin. V Bzinu so mi rekli, da sem prepozen, gospod Ustrzycki se je

ravnokar odpeljal v Karolowko. V Karolowki ga tudi že ni bilo. Kaj mu je sila pogrevati tuje kote? Mari on ni gospod? Peš on ne hodi. Iz Karolowke sem šel v mesto, ker so rekli, da je gospod pri sodišču. Pa kaj ima on opraviti pri sodišču, je li sodnik? Šel je v gubernij. Ali naj bi se bil od tam vrnil, kaj? Šel sem torej v gubernij in sem mu list oddal.«

»No, in ti je dal odgovor?«

»Dal, ni dal. Seve, da je dal, le smijal se mi je, da so se mu kočniki videli. Gospod tvoj, pravi, prosil me je na lov za četrtek, a ti mi v nedeljo, pravi, list oddaješ. To je že po lovu, pravi. In znova se je zasmejal. To je list. Pa kaj se ne bi smijal? Mari...«

»In kaj si ti jedel v tem času?«

»Pa kaj je to, če od včeraj nisem jedel. Mari jaz tu lakoto pasem? Mari mi gledajo na žlico jedi? Nisem jel, pa bom jël...«

Odslej ni nikdo več dajal Nikolaju brezobzirnih ukazov in kadar ga je kdo kam poslal, povedal mu je vselej, kaj ima storiti, če bi koga ne dobil pri domu.

Nekaj mesecev pozneje šel je Nikolaj na semenj v bližnje mesto, da bi kupil konje za delo, ker je konje

Risnjanka

prav dobro poznal. Zvečer je prišel ekonom povedat, da se je Nikolaj vrnil, da je konje kupil, pa da se je vrnil ves pobit in da se sramuje pokazati. Oče je šel koj k njemu.

»Kaj ti je, Nikolaj?«

»Tepel sem se,« odreže se kratko.

Sram te bodi, starina. Ali si se šel pretepat na semenj? Nimaš pameti. Star, pa tako neumen! Vedi, drugega bi pognal za tako stvar. Sram te bodi. Najbrže si se napil. Ti mi ljudi pohujšuješ, a ne, da bi jim dajal dober uzgled.«

Oče moj je bil res jezen in kadar je bil jezen, ni se šalil. A to je bilo vendar čudno, da je Nikolaj ta pot, on, ki o takih prilikah obično ni držal jezika za čeljustmi, molčal kakor štor. Očevidno se je starec potajil. Zaman so ga drugi izpraševali, kako in kaj je bilo. Obrezal se je na jednega in drugega ter ni povedal ni besede.

In zares so hudo silili vanj. Drugi dan se je tako razbolel, da je bilo treba po zdravnika poslati. Stoprav zdravnik je celo stvar razjasnil. Pred tednom je bil našeskal oče paznika, ki je drugi dan ušel. Utekel se je k nekemu gospodu von Zoll, Nemcu, velikemu sovražniku mojega očeta, in je stopil k njemu v službo. Na semnju so se sešli g. Zoll, naš nekdanji paznik in hlapci gospoda Zolla, ki so prignali rejene vole na prodaj. Gospod Zoll prvi zagleda Nikolaja, gre k njegovemu vozu in začne očeta grditi. Nikolaj mu je rekel, da je nič, in ker je gospod Zoll znova začel brusiti psovke na mojega očeta, poplašal mu jih je Nikolaj z bičem. Sedaj pa planejo paznik in Zollovi hlapci po njem in ga pretepo do krvi.

Očetu mojemu, ko je to slišal, zalesketale so solze v očeh. Ni si mogel oprostiti, da je ozmerjal Nikolaja, ki je nalašč vse to zamolčal. Ko je ozdravel, šel ga je oče oproščenja prosit. Starec s početka ni hotel ničesa priznati in je le mrmral, kakor po navadi, toda naposled se je omehčal in razplakala sta se z očetom kakor otroka. Zolla izzval je oče na dvoboj, katerega se je Nemec dolgo spominjal.

Ako bi ne bilo zdravnika, ostala bi bila Nikolajeva požrtvovalnost tajna. Tega zdravnika potem Nikolaj dolgo ni mogel trpeti. To je bilo tako. Imel sem lepo mlado tetko, očetovo sestro, ki je bivala pri nas. Zelo sem jo ljubil, ker je bila kakor lepa, tako i dobra in kar nič se nisem čudil, da so jo vsi ljubili in mej vsemi tudi zdravnik, človek mlad, umen in v celi okolici neobičajno spoštovan. Nikolaj je preje ljubil zdravnika, večkrat je rekel, da je on dečko s pametno glavico in da dobro sedi na konju. Ko pa je zdravnik začel zahajati k nam z očitno namero radi tete Marinije, promenila so se čustva Nikolajeva njemu nasproti povse. Začel se je vesti proti njemu sicer uljudno, toda hladno kakor s popolnoma neznanim človekom.

Ko je preje včasih pri nas predolgo posedel, mrmral je Nikolaj, ko mu je pomagal oblačiti se: »Čemu se po noči ubijate! Tako ni bilo nikoli: kdo je kdaj kaj takega videl!« Sedaj je nehal mrmrati, molčal je kakor okamenel. Dobri zdravnik je razumel v kratkem, kaj ima to pomeniti, in dasi se je nasmehoval, kakor prej, dobrotno starcu, vendar mislim, da mu je bilo v duši neprijetno.

Na srečo mladega Eškulapa pa je živela teta Marinija zanj s čustvom, protivnim Nikolajevim. Zgodilo se je jasnega krasnega večera, ko je luna čarobno svetila v dvorano in ko je vonja jasminova dohajala z vrt-nih gredic in je teta igrala pri fortepianu: »Io questa notte sogno«, da se ji je zdravnik približal ter je uprašal s tresočim glasom, če misli, da bi on mogel brez nje živeti. Teta je izrekla jasno, da sumi v tem obziru in potem so se začele uzajemne prisege, pozivanja lune za svedoka in jednake tem podobne stvari, kakor se v takih slučajih godé.

Na nesrečo, baš v tem hipu, ustopil je Nikolaj, da ja pozove na čaj. Ko je videl kaj in kako, tekkel je naravnost do očeta, in ker njega ni bilo v domu, šel je bil namreč poslopja na pristavo pogledat, šel je k materi, ki ga je z lagodnim smeškom prosila, naj se on ne briga za take stvari.

Osramočeni Nikolaj je molčal; pa grizlo ga je to ves večer. Ko je šel oče pred počitkom še v pisarno, da napiše nekaj listov, Nikolaj brž za njim, ustavi se pred vratmi, začne pokašljevati in z nogami strgati.

»Kaj bi rad, Nikolaj?« upraša ga oče.

»No ta . . . Kako se mu že pravi? . . . Hotel sem gospoda uprašati, je li res, da se naša gospodična . . . mož, hočem reči, če ga bo uzela?«

»Res. Pa kaj zato?«

»Pa to ne more biti, da bi gospodična uzela tega . . . gospoda padarja.«

»Kakov padar . . . Si li zblaznel? Da mi mora ta Nikolaj v vsako stvar utikati svoj nos!«

»Pa kaj, gospodična, to ni naša gospodična; mari ni hčerka gospoda polkovnika? Gospod polkovnik bi tega nikdar ne dovolil. Kaj gospodična ne zasluži veleposestnika izmej veleposestnikov? Pa kaj je, da mi dovolite, zdravnik? Svet se bo smejal gospodični.«

»Zdravnik je pameten človek.«

»Pameten, ali ne pameten. Mari jaz nisem videl zdravnikov? Hodili so po taboru, motali se povsod, a ko je do česa prišlo, ko je prišlo do bitke, naenkrat nikjer nobenega. Gospod polkovnik jih ni drugače imenoval nego: lancetniki. Dokler je človek zdrav, puščajo ga v miru, a ko je že skoro na pol mrtev, stoprav tedaj planejo nanj z lanceto. To ni nikakova umetnost, parati človeka, ki se ne more braniti, ki ne more nijedne stvari v roki držati. Poskusi ga rezati, kadar je zdrav, ko drži karabinec v roki. Oj jej! to vam je velika reč, brbati z nožem po kosteh! To ni čisto nič! Gospod polkovnik bi iz groba ustal, ako bi to zvedel. Kakov vojak je to, zdravnik! Pa kakov stoprav dedič! To ne more biti! Gospodična ga ne sme uzeti. To ni v redu. Sme li vsakdo segati po gospodični?«

Na nesrečo Nikolaja je zdravnik ne le segel po gospodični, temveč jo i dosegel. Pol leta potem svatovala se je svatba in gospodična polkovnikova je odšla, objokavana od sorodnikov in domovnikov v obče in od Nikolaja še posebno, delit usodo svojo z zdravnikom.

Nikolaj ni držal jeze do nje, ni se mogel dolgo jeziti: preveč jo je ljubil, toda njemu ni hotel oprostiti. Nikdar ni omenil njegovega imena in je v obče gledal, da ni o njem izpregovoril. Mimogredé rečeno, teta Ma-

rinja je bila z zdravnikom Stanislavom zelo srečna. Čez leto dal jima je Bog krasnega dečka, zopet čez leto deklico in tako dalje po vrsti, kakor bi predpisaval. Nikolaj je te otroke ljubil kakor svoje, pestoval jih, poljubljaj; vender je tlel v njegovem srcu nekakov srd, radi tetke Marinije, kakor sem že jedenkrat rekel. Jednoč, še sedaj vem, bilo je o božičnih praznikih, sedeli smo skupaj na sveti večer, kar se začuje spodaj po tlaku drdranje voza. Pričakovali smo mnogo sorodnikov, radi tega reče oče:

»Poglej, Nikolaj, kdo se je pripeljal.«

Nikolaj gre pogledat in se za kratka ves vesel vrne.

»Gospodična gre!« uzkrikne z daleka.

»Kdo je to?« upraša oče, dasi je vedel, koga misli.

»Gospodična?«

»Kakova gospodična?«

»Naša gospodična,« odgovori starec.

In treba je bilo videti to gospodično, ki je ustopila s tremi otroki. Lepa gospodična! Starec je nalašč ni nikoli drugače nazival.

Skoro se je končala i njegova mržnja do zdravnika Stanislava. Hanija mu je za legarjem nevarno zbolela. Bili so to tudi za me dnevi trpljenja, kajti Hanija je bila moja vrstnica in jedina tovaršica zabav; ljubil sem jo torej kakor sestro. Zdravnik Stanislav se tri dni skoro ni ganil iz njene sobe. Starec, ki jo je ljubil z vso silo svoje duše, hodil je ta čas kakor zaudan, ni jel, ni spal, le sedel je pri vratih njene sobe, kajti k njeni postelji ni smel pristopiti razven moje matere nihče, in je goital trdo, železno boleost, ki mu je razrivala prsa. Bila je to duša, otvrdela kakor na muke telesa, tako i na udare nesreče in se je malone strla pod bremenom obupa pri postelji jedne deklice. In ko je naposled, po mnogih dneh smrtnega straha, zdravnik Stanislav otvoril dveri bolne deklice in z obrazom, od sreče promenenim, in čakalcem v sosedni sobi prišepnil jedino besedo: »rešena!« ni se starec mogel uzdržati, rignil je kakor bizon, padel mu pred noge in le ihte ponavljal: »Moj gospod, moj gospod!«

Hanija je res skoro potem ozdravela: od tedaj je starec imel zdravnika Stanislava rad kakor oko v glavi.

»Krasen človek,« ponavljal je, gladeč somovske brke, »krasen človek. In na konju dobro sedi, in ako bi njega ne bilo, Hanija bi . . . o! nečem ni reči. Pasja dlaka!«

Čez leto in dan po tem dogodku jel je upadati i starec sam. Ravna in močna rast njegova se je skrivila.

Zelo se je zgrbil, nehal je godrnjati in se lagati. Dovršivši baš devetdeseto leto svojega življenja, pootročil se je popolnoma. Delal je le zanjke za ptiče in jih je sam zelo mnogo hranil v svoji sobi, osobito senic. Nekoliko dni pred smrtjo že ljudi ni več razpoznaval; a na sam dan smrti zasvetila je dogorevajoča svetilka njegovega uma še jeden pot z jasnim svetilom. Pomnim, da so bili moji roditelji radi materinega zdravja tedaj za granico. Nekega večera smo sedeli pri peči, jaz, mlajši brat Kazimir in duhovnik Ludovik, ki se je bil tudi že zelo postaral. Zimska vihra buhala je s snegom v šipe; duhovnik Kazimir je molil, jaz pa sem s pomočjo Kazimira pripravljaj orožje za jutrešnji lov. Kar nam naznanijo, da stari Nikolaj umira. Duhovnik Ludovik je hitel v domačo kapelico po najsvetejše, jaz k starcu. Ležal je na postelji že zelo bled, žolt in mrzel, toda miren in zavesten. Lepa je bila ta posivela glava, okrašena z dvema obronkoma: glava starega vojnika in poštenega človeka. Svetilo blagoslovljene sveče osvetljevalo je sobine stene. Po kotih so čivkale ujete senice. Z jedno roko pritiskal je starec križ na prsa, a drugo je držala in poljubljala Hanija, blede kakor lilija. Ustopi duhovnik Ludovik in začne se izpoved; potem zaželi umirajoči Nikolaj mene videti.

»Ni mojega gospoda in ljubljene gospe,« zašepeta, »zato mi je teško umreti. Ali vi ste tu, gospodič zlati, gospodar moj . . . Skrbite za to siroto . . . Bog vam povrne. Ne srdite se . . . Ako sem kaj pregrešil . . . oprostite. Bil sem oster, ali zvest . . .«

Znova osveščen, zakliče z močnejšim glasom in hitro, kakor bi mu že sapa pohajala:

»Gospodič! . . . Gospodar! . . . moja sirota! . . . Bog, v tvoje roke . . .«

»Izročam dušo tega dobrega vojnika, zvestega služabnika in pravičnega človeka!« dokonča duhovnik Ludovik slovesno.

Starec že ni več živel.

Poklekne mo in duhovnik začne glasno čitati molitve za pokojnike.

Minolo je od tega časa že kakih dvajset let. Na gomili poštenega sluga poraslo je bujno resjè. Vihar je razmetaj sveto in tiho ognjišče moje vasice. Sedaj je duhovnik Ludovik že v grobu, tetka Marinija v grobu; jaz si s peresom služim grenki vsakdanji kruh, a Hanija . . .

Hej! solze mi tekó!

Slovenski jezik in naši časniki.

Za vsakim oglom vstaje nov slovničar, ki dela novo zmešnjavo. Mar ni nobenega pravega slovničarja, da bi take psevdoslovničarje po prstih krenil?

»Slovenec«, štev. 77., 1887.

Leta 1884. je pisal pokojni Fran Erjavce v našem listu, da ga menda nikder ni naroda, kateremu bi lepota in čistota svojega jezika bila tako malo na srcu, kakor slovenskemu, in da nikder pisatelj s tako pišivim znanjem in s toli majhnim spošto-

vanjem do jezika ne hodijo na svoje delo, kakor pri nas. Erjavčeva sodba ali bolje obsodba je doletela večino pisateljev, osobito pa časnikarje. Od l. 1884. ni se nič izpremenilo, to je pisatelj se niso nič izpremenili; ostali so taki, kakeršni so bili; nič niso napredovali. Od

onega časa smo doživeli nove natise slovenskih slovníc, toda vidi se, da se naši pisatelji ne marajo učiti niti iz starih, niti iz novih. In čemu bi se učili, saj je človek lahko imeniten i brez slovniškega znanja! Radi se ponašamo, da je Ljubljana srce slovenskega naroda in da so potakem ljubljanski razumniki srce slovenskega razumníštva, ljubljanski časopisi srce slovenskega časopisja. No, upam, tega srca nam gotovo ne zavidajo rojaki po rebrih slovenskega telesa; kajti to srce je nezdravo, pišivo. Teško bolniku, ki noče svoje bolezni priznati; še teže pa slovenskim časnikarjem, ki nočejo uvideti svojih napak. Nezdravo srce upliva i na ostale dele telesa in skoro razkuži vsega človeka. V Gorici, Trstu, Mariboru, Novem Mestu in Celovcu, kder izhajajo politični listi, pišo pravilnejši in čišči jezik, nego v beli Ljubljani. Pri nobenem narodu ne zanemarjajo pisatelji tako slovniškega znanja, kakor časnikarji pri nas Slovencih. Vsakdo piše, predno se je kaj naučil; vsakdo hoče biti koj prvi dan imeniten pisatelj, a učiti se noče nihče. Ne »filološki narod«, kakor nas nazivajo drugi, nego nemarni narod smo, ker najlepšega zaklada božjega, jezika, ne gojimo, kakor se spodobi. A ne samo mi Slovenci, žal, da so se nam pridružili i Hrvati in Srbi, kateri v svojih političnih listih, in samo te imamo danes v mislih, dasi so največji sovražniki Švabov, vender sami najgroznejše švabarijo. Ne redko čitamo tam stavke: »Smičklasov govor, ako ga se navlastito v savez stavi sa banovom izjavom«, ali pa: »nastojalo se je, da joj se povrati izgubljenú pamet«. Slovenci niso nič boljši. Samo v tem je razlika, da je napake srbskih in hrvaških časnikarjev neumorno opazoval in zasledoval v zadnjem času Jovan Bošković ter jih javno razkril, da se jih lahko izogibajo. Tudi »Vienac« in »Stražilovo« odkrivata napake in tako neizmerno pospešujeta čistoto jezika. A pri nas Slovencih? Pri nas pa, ne da bi kdo kaj komu popravljal javno v ljubeznjivi obliki, mislijo sami časnikarji, da so storili svojo dolžnost, t. j. da so obranili in utrdili svoj ugled, ako zagrme z nekaterimi surovimi izrazi na svoje tovariše, kakor mislijo — *minorum gentium*. Pri nas so že naši slovničarji storili mnogo, mnogo več, nego pri katerem drugem narodu. Naša zemlja je rodila Miklošiča, najučenejšega slavista, Levstika, Kreka in druge, ali to je baš prokletstvo našega naroda, da ima narod najslavnejših filologov najslabše pisatelje, kakor se rado dogaja, da dobi najboljši mož najslabšo ženo. Mnogi morda mislijo, da mora človek na vseučilišče hoditi tri ali četrí leta poslušat Miklošiča, Kreka ali Jagića, da bi se dobro naučil jezika. Vse to ni potrebno. Vuk Stefanović Karadžić, čegar stoletnico so te dni praznovali Srbi, ni nikdar videl vseučilišča; mož je bil brez šol, in vender je ravno on preporodil srbsko književnost, vender je on pisal najlepší srbski jezik. Naš Stritar ni se pečal s slavistikó, a vender piše prekrasen jezik. Zakaj? Zato, ker je ponesel od doma »zdravo pamet« in ker se je učil slovenski misliti, govoriti in pisati. Kolikokrat mi je pripovedoval, da Slovenci mislijo, da on zna kar tako lepo pisati, a da se ne bi bil nikdar učil, kako je treba besede postavljati, da je prav. Dà, vse se je tréba učiti, a najprvo je treba slovenski misliti.

Ves trud, in to ogromen trud naših slavistov ne donaša nam sadu v polni meri. Žal, da je temu tako! Kdor čita slovenske politične liste, tudi gospodarske, mora se uprašati, ali je mogoče, da ti ljudje tako slabo pišo. Za sedanjí čas pišo slabše, nego Pohlin za svojo dobo. Človek ne bi nič rekel, ko bi te spake ostale brez nasledkov; toda rod teh spak množi se tako hitro kakor gobe; občinstvo jih čita vsak dan, in ker je že na svetu tako, da se slabih lastnosti prej poprimo nego dobrih, naleze se jih čitatelj, da sam ne ve kdaj: uživí se vanje. Širje občinstvo piše danes tako, kakor pišo politični listi, katere čita vsak dan, kajti leposlovni listi izhajajo redkoma, čita jih malokdo, in kdor kaj čita, ta je že zdavnaj pozabil, kake oblike je tu pa tam srečal. Na svetu je tudi tako, kdor najbolj batine zaslužuje, brani se jih najbolj; pri Slovencih pa je tako, kdor najmenj zna, upije najglasneje. Poglejmo samo napis našemu članku in uprašajmo se, ali ni res, da si mora list biti popolnoma v svesti svojega znanja in nezmotljivosti, ki piše tako oblastno, ki toli ljubeznjivo kliče druge na pomoč, da kdo drugi slovničarje naše krcne po prstih, ker sam tega ne zna. Šiba res novo mašo poje, ali da bi danes s krcanjem po prstih kaj opravili, zelo dvojim. A najmanj pa bi opravil ta, ki izzíva druge, ker ima, kakor kaže do sedaj, najmanj sposobnosti za ta posel. List, ki zahteva, da treba nove slovničarje krcati po prstih, mora biti sam izvrsten list, moral bi nam biti sam zvezda vodnica v slovenskem jeziku, sicer nima pravice tako samosvestno soditi drugih. A ravno ta list, ki bi se moral stisniti v kak kotiček, da ga ne bi kdo videl, ker ima največ slovniških grehov na svoji vesti, in to neoprostnih grehov, ravno ta list se postavlja drugim za sodnika! Narobe svet. Do zdaj so sodniki sodili hudodelce, ali odslej bode moralo i to postati drugače. Upajmo, da tako krivi nazori še ne bodo zavladali. V naslednjem članku bomo dokazali, da največji koš slovniških grehov nosi po slovenskem svetu rečeni grajalec.

»Bez muke nema nauke«, to je res; kdor se ne uči, ne zna nič; kdor se danes ne trudi, ne pridobi si nič: lenega čaka — prazen bokal. Trudili so se Rusi in ostali »moderni« narodi evropski; trudili so se mnogo in pridobili so si mnogo. Pri nas so se trudili Levstik, Stritar, Trdina, Erjavec, in kaka slovenščina je v njih spisih! Mari imajo drugi Slovenci menj časa, nego so ga imeli ti možje? Dan je dolg, noči so dolge kakor poprej, petrolej je vsak dan cenejši; mari torej ti drugi ljudje ne bi mogli tega doseči, kar so dosegli naši spredniki? Znanstveni pomočki množé se vsak dan; vsak dan nam pri naša večji napredek, in zdaj naj poreče kdo, da ni danes moči pisati lepega čistega jezika? Moči je, ali učiti se je treba. Slovniške napake, kakeršne čitamo vsak dan, neoprostne so, ker so takove, da se jim lahko izogne vsak boljši učenec osnovnih šol. Tu n. pr. čitamo stavke: »očesa pa sta vedno švigala«; kako za Boga, ali je to dvojina? Tam zopet čitamo obliko: »imenovajoč, tamkaj »usmrtjen«, »najoptimistični«! In takih napak je brez števila. Izide li kaka knjižica, ocenjevatelj jo pohvali v svojem listu, hvali čistoto jezika. Uzami knjižico v roke, čitaj jo in koj se uveriš, da je ravno narobe prav. Jezik ima preobilo napak, o zlogu pa še govoriti ne mo-

reš. To je grehota in spačenost, katero je treba odpraviti. Vsak list je dolžan pisati resnico, saj je vsak naročnik samo zato naročen na list, da mu je ta učitelj in svetnik; zato ga plačuje. Pri nas se dogaja i to, da še ocenjevatelj knjige pročitati ni, in vendar poroča o njej. Navadno se glase taka poročila: »tisek in papir sta lična«. In to je vse, kar zna povedati tak ocenjevatelj. V obče je treba pograjati naše pisatelje in založnike, ker ne pošiljajo uredništvom svojih del v oceno. Ako je pisatelju do tega, da mu urednik naznani in oceni delo v svojem listu, naj mu je nemudoma pošlje, da je urednik pročitati in razglasi, saj je to pisatelju v korist. To je običaj, kateremu se mora pokoriti vsak. Ako pa urednik noče dela niti naznaniti, potem je dolžan vrniti je pisatelju ali založniku, in krivica se ne godi nobenemu. V vsem bodimo rigorozni in vestni. Hrepenimo po napredku, le vedno naprej in naprej, globočje in globočje v skrivnosti človeškega znanja. Ne bodimo zadovoljni s tem, kar smo si pridobili danes, kar smo danes, nego zmiraj le naprej. Zategadelj se nikakor ne strinjamo z načelom, katero je naše najvažnejše književno društvo proglasilo po svojem načelniku: »uzemimo vsakega človeka, kakeršen je, a ne, kakeršen bi moral biti.« Doslej smo pač vedno mislili, da mora človek hrepeneti po dovršenosti, da ne smemo biti s tem zadovoljni, kakeršni smo danes. Jaz morem n. pr. biti zadovoljen z rokodelcem, ako rokodellec popolnoma razumeje svoje rokodelstvo. Ako bi rečeno načelo res obveljalo v društvu, kje pa je potem

morala? Ne, kakeršen sem, nego kakeršen bi moral ali vsaj mogel biti, bodi vsakdo, torej vsak dan boljši. Pisatelj, kateri piše pokvarjeno slovenščino, ni pravi pisatelj, nego tisti, kateri jo piše po pravilih in priznanih zakonih. Ako nam torej poda pisatelj knjigo polno napak, ali moremo biti zadovoljni z njo? Takega pisatelja ne moremo sprejeti za pravega pisatelja. Pisatelj mora ustreči vsem zahtevom; znan mu mora biti ves napredek, ki ga je dosegla slovnica v vseh svojih štirih delih. Z znanstvenimi proizvodi je baš tako, kakor z zakoni. Zakonom smo vsi podložni, in nihče nas ne uprašuje, ali smo čitali te ali one zakone: z neznanjem zakonov ne moremo se opravičevati. Takisto nas moralno vežejo vsi zakoni, ki si jih je ustvarila človeška znanost, in tu je zakonodavec in sodnik tisti, kdor je najrazumnejši. Ako torej greši kdo vedoma zoper vednostne zakone, zasluži tem večjo grajo. Tako smo n. pr. dokazali, da ni vse jedno: pisar in pisatelj, pisariti in pisati. In vendar je baš rečeni list kakor nalašč pisal dosledno pisariti; on je res pisaril, češ sic volo, sic iubeo. Ali hvala Bogu, danes ne odločuje v vedi samovolja. Naši pesniki tudi ne »pevarijo«. Vse ima svoje pravo ime. Veda gleda na tak sport z zaničljivim posmehom: ona je v pravem pomenu besede milosrčna ter si misli: nočeš li pisati po mojih zakonih, to mi je deveta briga, da nisi pokoren sam rad zakonom razuma; za nami pride zgodovina, ki bode sodila nepristranski vse, ki so kdaj kaj pisali in peli, pisarili in pevarili.

(Dalje prihodnjič.)

Mihail Nikiforovič Katkov.

V poslednji dobi so bile novine vse Evrope polne ugibanja, bodeli se car izrekel za dosedanje politiko Giersovo ali krenil na novo pot, katero je ruski unanji politiki predpisal Katkov. Nemško novinstvo je stalo seveda na strani Giersovi ter se je zaganjalo ostro in nesramno v Katkova. Ko je potem knez Bismark poslal celó nemško diplomacijo v Petrogradu v boj proti uredniku »Moskovskih Vedomostej«, veselili so se vsi sovražniki Slovanstva, da mora Katkov pasti, in pravili so že, da bode car v znamenje odlikoval Giersa s posebnim redom.

»Što se babi htilo, to se babi snilo«; tako je bilo tudi tu. Giers ni bil odlikovan; pač pa je car ostentativno vabil k sebi Katkova ter s tem dokazal, da odobrava njegov program, katerega prva in najpoglavitejša točka je: odreči se za Rusijo škodljive zveze z Nemčijo. Bismark se je sam spustil v boj proti ruskemu »časnikarju« — tako nazivajo Nemci porogljivo Katkova —; a on, ki se je zmatral doslej skoro vsemogočega, moral je izprevideti, da je tu ves napor zastonj. Katkov je kljuboval celó Bismarku; kljuboval mu tem laže, ker za njim stoji ves ruski narod. Niso ga zastonj pokrstili nemški časniki »drugega carja«. Svoje značenje ima to vsekakor; on je tisti, ki ima dovolj neustrašnosti in volje, da carja, čegar okolica je še vedno preveč potujčena, poučuje iskreno o potrebah in željah ruskega naroda in deluje tako proti mogočni nemški kamarili na ruskem

dvoru. Njegove zasluge za Rusijo so torej neprecenljive.

Pa kaj hoče Mihail Nikiforovič? Zakaj so proti njemu zagnali tak krik Nemci? — Odgovor na to je legak. On hoče to, proti čemur so verolomni in sebični Nemci vedno delovali; on hoče mogočno Rusijo, mogočno Slovanstvo. On zahteva, da Rusija postane ne le po svojem prebivalstvu, temveč tudi po svoji upravi in politiki slovanska država. Zamerjajo mu nekateri, da se ni oklenil slavjanofilske stranke, temveč ostal na strogo narodnem, na ruskem »stališču«. Zdi se nam, da so taka in jednaka očitavanja neopravičena. Rusija je bila tekom stoletij (od Petra Velikega do sedanjega carja) po tujih — z večine nemških — klativitezih in spekulantih tako potujčena, da si od samega tujega lišpa komaj spoznal pravo nje lice. V táko Rusijo pač ni moglo imeti mnogo vere in upanja ostalo Slovanstvo. Treba jo je bilo vrniti svojemu, narodnemu življenju, da bi potem mogla prav umeti slovansko uprašanje. — V to je deloval Mihail Nikiforovič od nekdanj in na stara leta ima zadoščenje, da stoji za njim ne le ves narod, temveč da si je njegove ideje osvojil celo car sam. S tem je Katkov izkazal neoceniteljne zasluge Rusiji, storil pa ogromno mnogo tudi za napredek in daljši razvoj slavjanofilstva na Ruskem.

Katkov se je porodil leta 1820. v Moskvi iz plemiške rodbine. Vseučilišča je obiskaval v svojem rojstnem mestu, v Berolinu in v Kraljevcu. Vrnivši se v Rusijo, postal je profesor filozofije na moskovskem vseuč.

lišču, a ostal je na tem mestu le do leta 1849. Tega leta se je odpovedal službi ter je stopil v privatno življenje. Leta 1856. začel je izdajati časnik »Russkij Věstnik«, leta 1861. pa je stopil v uredništvo največjega ruskega lista, vladnih, »Moskovskih Vedomostej«. Od tega časa datuje njegova velika popularnost in njegovo vsestransko delovanje.

»Moskovskija Vedomosti« so postale na mah najimenitnejši in najupliveljši list. Nikdo jih ni več zmatral za glasilo vlade, temveč postale so glasilo Katkova, — Tako veljavo in moč vedel si je pridobiti energični in

genijalni Mihail Nikiforovič, da ni vlada predpisavala, o čem ima pisati nje list, temveč da je list predpisaval vladi, kaj smé in kaj ne sme storiti. Katkov je začel takoj boj proti tujemu uplivu, boj za rusko Rusijo in s tem je pridobil na svojo stran vse mislilce svojega naroda in sploh vse, katerim tuji sijaj ni popolnoma omamil oči. Večkrat bil bi že Katkov stopil lahko v ministerstvo, a vselej je ponudbo odbil; nikdar pa ni prenehal vršiti svojega upliva na »gosudarstvennije dela«.

—b.

Naše slike.

Risnjan in Risnjanka.

Risna Dalmacija ni samo znamenita dežela radi svoje pokrajinske lepote in raznoterosti, temveč tudi radi svojega prebivalstva. Kakor se pred tabo, potujočemu po Dalmaciji, vrsté kalejdoskopično najzanimlivejše in najrazličnejše pokrajinske slike; tako bodeš tudi v narodopisnem oziru videl vedno kaj novega. Vsak kraj ima svoje posebno, od ostalega po značaju, šegah in nošnji različno prebivalstvo.

Imeli bomo večkrat priliko pečati se z dalmatinskimi Hrvati in Srbi, kajti namenili smo se podajati svo-

jim čitateljem razne slovanske tipe in nošnje. Danes jim predočujemo prebivalca malega, 3942 duš broječega mesta Risna v Boki kotorski. Risnjani so hrabri in odvažni ljudje; pri vsem tem pa jih diči neka le Slovanom lastna dobrosrčnost, katera se pri ženskah izpreminja v nežnost. Zanimljiva je njihova nošnja, katera se razlikuje od vseh ostalih dalmatinskih nošenj ne toliko po kroju, kolikor po barvah. Oni nosijo namreč vsi obleko iz temnozelene sukna, bogato s srebrom in zlatom pretkano in prevezeno.

—b.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Da pridejo letos meseca avgusta Čehi k nam, ta vesela vest je razveselila vsakega Slovence. Lani niso nas mogli obiskati radi kolere in so radi tega odložili potovanje, letos pa upamo, da ne bode ni kolere ni kake velegrajske kuge. Da bi Slovenci svoje drage brate dostojno sprejeli, osnoval se je v Ljubljani odbor tridesetih domoljubov, kateremu je predsednik g. Iv. Hribar. O podrobnostih bomo izvestili o priliki. Za sedaj naj samo izrečemo, da drage rojene brate pričakujemo z odprtimi srci.

Gospod Jurij Šubič, ki zdaj biva v Parizu, dobil je dne 1. maja t. l. pismo od cesarjeviča Rudolfa z naročilom, naj izdela ilustracije za slovensko Štajarsko v delu »Oesterreichisch-Ungarische Monarchie in Wort und Bild« po gospoda profesorja Fr. Hubada tekstu. To nam je zopet nov dokaz priznanja.

Anton Hribar, voditelj c. kr. deške vadnice v Gorici, slovenski pevec in skladatelj, umrl je dne 8. maja v Gorici. Anton Hribar (roj. 1839. l. v Gorenjem Tuhinju pri Kamniku) je storil mnogo za probujenje našega naroda. Bil je pevovodja v čitalnici gorški, ustanovil je pevsko društvo »Slavec«, ki je živelo, dokler je mogel Hribar zanj delovati. Njegove skladbe so ponajveč cerkvenega značaja, in tudi necerkvena njegova dela niso brez primesi cerkvenega duha, tako n. pr.: Slavček, Slovan, Prisega, Kvišku sinovi!. Hribar je bil vesten učitelj in prijatelj. Za njegove zasluge podelil mu je cesar zlati križec za zasluge. Blagemu možu in vrlemu domoljubu bodi zemljica lahka! (Glej Ant. Hribarja životopis v 20. številki »Sočec«.)

Kot uzor slovenskim vojakom so lahko naši rojaki v Kremsu. Daleč od domovine svoje, med trdimi

Nemci, ne pozabijo domovine in svojega materinega jezika. V Kremsu so si osnovali naši vrli vojaki društvo »Pobratimstvo«, v katerem imajo svoje zabavne večere.

Banka »Slavija« v Pragi podarila je na svojem letošnjem običnem zboru Družbi sv. Cirila in Metoda in Pisateljskemu podpornemu društvu po 200 gld. »Slavija« se vsako leto veledušno spominja naših društev.

Za Erjavčev spomenik in ustanovo je nabranih 2436 gld. 44¹/₂ kr.

KNJIŽEVNOST.

»Zvončki.« Zbirka pesnij za slovensko mladino. Nabral Anton Brezovnik, učitelj. Ljubljana. Tiskala in založila Kleinmayr & Bamberg. 1887. 356 str., 8°. Cena zvezku 1 gld. 30 kr.

G. Brezovnik pravi v predgovoru, da še naša književnost ni imela doslej mladini primerne pesenske knjige, ker Razlagova »Pesmarica« pač ni za mladino. In zato je g. Brezovnik, »da bi temu neprijetnemu nedostatku v okom (!) prišel, začel po naših raznih knjigah in časnikih za to primernih pesni nabirati in plod tega nabiranja podaje mili naši mladini. Nabirajoč jih ni gledal na to, ali se daje ta ali ona pesem peti, nego jedino le na to, jeli ima kaj odgojujočega, srce blažečega v sebi ali ne. Zato ta zbirka ni nikakršna »pesmarica« v ožjem pomenu, nego bodi (služi je germanizem, prav: je) naši mladini le bolj v čitanje, deklamovanje itd.« — Gospodu Brezovniku je bilo samo razbirati pesme iz naše pesniške

književnosti ter jih zbrati v zbirko, kar je res zelo spretno izvel. V njegovi zbirki so ti pesniki in pesnikinje: Anoški, J. Bilec, E. B., Fr. Cegnar, Fr. Cimperman, Jos. Cimperman, Devojan, Filodemus, Jurij Fleišman, Jak. Gomilšak, S. Gregorčič, P. Gros, J. Hašnik, P. Hicinger, K. Huber, A. H., S. Jenko, L. Jeran, Jos. Jurčič, A. Kalan, M. Kastelec, J. Kersnik, Iv. Koseski, Fr. Krek, Ana Križman, M. K., J. Leban, Fr. Levec, Fr. Levstik, Ljudomil, M. L., M—l, F. L., Fr. Mandelc, Fr. Malavašič, Iv. Miklošič, Miloljub, —m—, J. Navratil, A. Oliban, V. Orožen, Iv. Parapat, Hr. Perne, L. Pesjakova, J. Pintar, Pirnat, Jos. Podmilščak, B. Potočnik, A. Praprotnik, Preširen, Jos. Prosen, P—r, Sv. P...ar, Radoslav, Semrajec, A. Slomšek, Val. Stanič, J. Strel, Jos. Stritar, L. Svetec, Fr. Svetličič, L. Toman, Iv. Tomšič, Dav. Trstenjak, A. Umek, V. Urbas, M. Valjavec, M. Vilhar, J. Virk, V. Vodnik, Iv. Zarnik, Savo Žoran, A. Žakelj. — »Zvončke« toplo priporočamo, naj jih roditelji kupijo svoji deci, kajti vse pesmi so takove, da ji bodo res blažile srce in bistrile um. Zlasti danes, ko slišimo vsak dan hujše tožbe o naši mladini, bude se nam teške brige, ako so res vse te tožbe opravičene; ako je res, da je naša mladina, ali vsaj del, četudi manjši del, tako posurovela, kakor nam je to risal s prežalostnimi barvami te dni poslanec v državnem zboru dunajskem. Šola ne more vsega storiti, a v šolah si mladino le bolj učimo, nego li odgajamo, kakor je priznal sam naučni minister, zategadelj ima hiža, to je roditelji, tem večjo brigo, da podajajo svoji deci primerne knjige v roke, katere jo blažijo in unemajo za vse, kar je lepo in dobro, blago in plemenito. Ako smo odkritosrčni, moramo i to priznati, da je malo roditeljev, kateri bi znali prave pomočke, s katerimi bi uplivali na svojo deco. Marsikateri oče je v skrbčih, ker ne ve, kaj naj da sinu v roke. Z mirno vestjo torej sme poseči po Brezovnikovih »Zvončkih« in jih izročiti mlademu srcu, ker uverjeni smo, da bodo zlate besede naših pesnikov najboljše blažilo, najboljši svetnik mladi, po dovršenosti hrepeneči in vsemu dobremu in lepemu douzeti duši. Kakor jutranja rosa rože, tako bodo lepe naše pesmi pojile mlada srca naše mladine s svetimi nauki naših pesnikov o lepem, pridnem in poštenem življenju, katero nas jedino — tudi nas stare otroke — k pravi sreči in zadovoljnosti dovaja. — Kar se tiče urejevanja, želeli bi si marsikaj drugače, boljše, ali vse tudi ne mora biti tako, kakor si ravno mi želimo; ako bode vsak zadovoljen s knjigo in bode mnogeča oblažila, potem bode gotovo i naš ocenjevatelj najzadovoljnejši človek — med ocenjevatelji. — Se nekaj. Zloben Nemec nam je očital te dni v državnem zboru dunajskem književno revščino, češ da si vso letno književnost lahko kupi za 20 goldinarjev. To je baš tako, ako bi kdo nas trdil, da ves ta Nemec, ki je to rekel, ni vreden 20 goldinarjev.

»Koroške bukvice« slovenskemu ljudstvu v poduk in kratke čas, izdaje in zaklada Filip Haderlap Jurjev (v Celovcu, Spengergasse 8). I. in II. snopič. Tiska J. & R. Bertschinger v Celovcu. 1887. 16ⁿ. Cena snopiču 10 kr. »Koroške bukvice« bodo prinašale, kakor piše sam pisatelj v vabilu, pripovedke, pravljice, povesti, pesmi, smešnice, gospodarske svete in sploh reči, ki človeka kratkočasijo, ali mu pamet bistrijo, ali srce požlahnujejo, ali mu v vsakdanjem življenju dobro svetujejo. S politiko se »Koroške bukvice« ne bodo pečale.

Prva dva snopiča sta pred nami; prečitali smo oba, a zdaj kritika izreci svoje mišljenje. Teško nam je vselej pri srcu, kadar uzamemo v roko kako novo knjižico; teško radi tega, ker ocenjevatelju ni nič bolj neprijetnega, nego ako mora samo grajati. Ljudje smo vsi, vsi imamo dobra in slaba svojstva. Vsako društvo uspeva najbolj, ako vlada v njem ljubezen in prijateljstvo; nikder si ne želimo bolj zloge in miru, nego baš med slovenskimi pisatelji. Zategadelj je nepristranski ocenjevatelj slovenskih del vselej v zadregi, kadar mu je presoјati nove spise.

Ne ve, kako bi zasukal sodbo, da ne bi bolela pisatelja in da mu ne bi škodovala, kajti škodovati ne sme pošten človek nikomur, a grajaš li, onda si moraš misliti, da bo graja tvoja vendar na škodo pisatelju. V takem sitnem položaju smo danes. »Koroške bukvice« so res, kar se vsebine tiče, lepe bukvice; kakor kažeta prva zvezka, podaje g. Haderlap slovenskemu ljudstvu krasne pravljice, povesti, pripovedke, smešnice, sploh reči, katere čita prosto ljudstvo jako rado in katere ga bodo tudi jako kratkočasile. A ne samo kratkočasile, nego i bistrile mu um ter mu netile ljubezen do lepega, poštenega življenja. To je gotovo lep, uzvišen namen, radi česar moramo g. Haderlapa pohvaliti v polni meri, in zato tudi upamo, da ga bode slovensko ljudstvo podpiralo, in to tem raje podpiralo, ker je g. pisatelj bolan in so mu »Koroške bukvice« jedini zaslužek. Boren za sluzek!

G. pisatelj nam je v I. snopiču podal »Nijekaj kraetkih besedy o nouvem pravopysu«, ali ker je v II. snopiču sam sebe premagal, to je opustil svoj »nouoy pravopys«, nimamo pravice več, da bi mu kaj očitali, saj je njegov pravopis tako nedolžen, da se ga ne bi nihče poprijel. Ali nekaj drugega je, česar mu ne smemo oprostiti. Jezik je grozen. G. pisatelj piše sicer gladko, toda nekatere nemške besede so take, da jih moramo omeniti in prositi pisatelja, naj jih v prihodnje opusti, ker tako nemčevanje kazi jezik neizmerno, saj imamo namesto njih lepe slovenske besede, katere razume vsak kmet. G. pisatelj upotrebljuje besede: »lon, oštarija, krota (kot kletev!), privandral, na drugo vižo, šrifte, obfolengo, pojerbali, žegen, brumna«; to so besede, ki jih ne more noben pisatelj zagovarjati in odobravati v književnem jeziku. To ni popularno pisanje, nego to je čisto navadno in nepotrebno ponemčevanje. Ako bi Slovenci v tem žanru pisali, potlej se bomo mi prvi približali svetskemu jeziku — volapiku. Nadalje ne umejemo, kako more danes pisati kdo: »pripovedka od molččega kupca«! To znači ali bi moglo značiti, da je pripovedko spisal molččec kupec ali pa da jo je poslal pisatelju molččec kupec, a nikakor ne znači, da je to, kar je res, pripovedka o molččem kupcu. Takisto ni nikakor prav, ko govori pisatelj od žuljev; a more govoriti le o žuljih; pisatelj piše: »od literature pojem imeti«. Bože dragi, tako grozno nemčiti pa vendar ne smemo. Nemški predlog »von« znači v slovenščini o in od, a med predlogoma o in od je toliko sorodstva kakor med Petrom in salpetrom ali med srebrom in živim srebrom. Čisto nemški je tudi stavek »godrnjati des veselice«, »des tega je sodba sklenena«, »ko bi bil od Franceta kak denar sa dobiti« (ko bi mogel od Frana kak denar dobiti). In to še ni vse. Da g. pisatelj piše gen. plur. pismo (n. pisem od pismo), una dva (n. onadva), to tudi ni nič novega pri Slovencih, ali da piše i član v slovenskem jeziku, kakor so ga pisali slovenski pisatelji pred sto leti in še prej, tega tudi ni bilo potreba in ni potreba. »Ali sem jaz že ta zadnja pri hiši?« — to je stavek, kateri ni prav tak, kakeršen je, ampak bi bil prav, ko bi bil tak, kakeršen bi moral biti. In kakšen bi moral biti, to ve vsak človek.

»Kurzgefasste praktische Grammatik der slovenischen Sprache für Deutsche. Mit besonderer Berücksichtigung der Militär-Terminologie in den angewendeten Beispielen. Nebst slovenisch-deutschem und deutsch-slovenischem Wörterverzeichnis. Vom k. k. Reichs-Kriegsministerium zum Gebrauche für die Cadetenschulen und sonstige Schulen slovenischer Nationalität approbirt. Von Andreas Comel Edlen von Sočeban, k. k. Major d. R. Zweite verbesserte und vermehrte Auflage. Klagenfurt 1887. Druck und Verlag der Buchdruckerei der St. Hermagoras-Bruderschaft«. 250 str. 8ⁿ Cena 1 gld. 30 kr. To je polni naslov g. Komela slovnice, o kateri izpregovorimo o prvi priliki; danes nimamo prostora.

»Slovansko pesem« Stritarjevo dal je skladatelj dr. Benjamin Ipavc hektografovati in se dobiva pri njem po 20 kr. Naslov: dr. B. Ipavec, Graz, Carl Ludwig Ring. Gospoda Janka Kersnika »Agitator« jel je izhajati v »Stražilovu« v srbskem prevodu. Prevel ga je Veljko M. Lukić.

Dra. Ivana Tavčarja novela »Čez osem let« izide skoro v nemškem prevodu.

G. Simona Gregorčiča je imenovala občina Črniče na Vipavskem že lani za častnega člana. Dne 1. maja t. l.

je prišla na Gradišče k pesniku posebna deputacija štirih mož, ki so mu izročili častno diplomu. Voditelj deputacije je bil g. Fran Leban, župan črniški; ž njim sta bila dva podžupana in jeden odbornik. Diplomom je izdelal prav lepo g. Fajgelj v Gorici, krasen okvir iz lesa pa mizarski mojster Fr. Bavčer v Selu.

Gospod Fr. Jamšek, nadučitelj v Rajhenburgu, preložil je na slovenski jezik knjižico: »Der Irrgarten der Erziehung«, in misli to delce izdati.

Ostali slovanski svet.

»Hrvatski narodni dom« v Opatiji. Hrvaški domoljubi so uvideli, kako potrebno bi bilo, ko bi imeli v Opatiji svoje ognjišče, v katerem bi se zbirali in katero bi jim bil branik slovanske kulture. V ta namen se je osnoval odbor s predsednikom dr. Laginjo, in ta odbor nabira doneske za zidanje narodnega doma v Opatiji. Opatija je svetovnoznano zdravilišče, in zato je prav, da in na zunaj kaže in ohrani svoj slovanski značaj. Zlasti pa ob Jadranskem morju moramo si snovati narodne trdnjave, ko vidimo, da nam jih je najbolj potreba, in ko tudi vidimo, kako zmagujemo v tožni Istri na voliščih. — Doneski za »Hrvatski narodni dom« v Opatiji naj se pošiljajo g. Tomašiću v Opatiji.

Pretekli mesec je proslavilo narodno srbsko gledališče v Novem Sadu petindvajsetletnico svojega obstoja. Plemeniti domoljubi, cerkvene in politične oblasti žrtvovali so mnogo, da se je osnoval hram umetnosti v Novem Sadu; srbski pisatelji pa so se svojimi umnimi proizvodi skrbeli za repertoar: in tako so vsi skupaj mnogo storili, da se je ohranilo ognjišče narodne zavesti, da se je pospeševala književnost in razvijal jezik. Ali i ta hram umetnosti je imel žalostne čase in bi bil propal, ako ga ne bi podpirala vsigdar ljubav in požrtvovalnost narodna.

Praznovanje petindvajsetletnice praškega »Sokola« je tako omejila praška policija, da je slavnostni odbor sklenil opustiti vse praznovanje. Tako ne bode lepe slovanske slavnosti, katere so se veselili vsi avstrijski Slovani.

Slavjanskoje blagotvoriteljnoje občestvo v Petrogradu postalo je v poslednji dobi brez dvojbe najimennitnejše društvo v široširni državi »bělago carja«. Njegove javne seje, katere se praznujejo vedno nenavadno sijajno, so pravi dogodki v življenju severne Palmire; car sam pa ne zamuja nobene prilike, da ne bi pohvalno omenil delovanja društvenega ali ne odlikoval osob, katere so si za nje pridobile posebnih zaslug. — Tako je odlikoval zopet v začetku tekočega meseca z redom sv. Vladimirja tajnika Aristova, praznujočega desetletnico svojega delovanja. Izrekel je o tej priliki željo, naj bi društvo tudi nadalje poslovalo tako uspešno za prospeh slovanski, kakor je delovalo do zdaj.

POGLED NA SLOVANSKE KNJIŽEVNOSTI.

»Osman« Ivana Gundulića s pjevanjima XIV. i XV. Ivana Mažuranića. Priredio izdanje Ivan Broz. Na svijet izdala Kr. sveučilišna knjižara Fr. Župana (Albrechta i Fiedlera). U Zagrebu 1887. Tisak Dioničke tiskare. Str. XVI + 448. 8°. Cena, šolsko izdanje, nevezano 1 gld. 30 kr., fino izdanje, ukusno vezano 2 gld. 80 kr., fino izdanje z zlatorezom 3 gld. 10 kr. — Gospod Broz je spisal temu izdanju predgovor, na koncu pa še pridodal »bilješke« in »rječnik« nepoznatih besed. Gundulićev »Osman« spada med najboljša dela pesniške književnosti hr-

vaške, zato ga priporočamo i Slovencem, kateri se hočejo in kateri bi se morali seznaniti s proizvodi hrvaške književnosti. G. profesor Broz je opisal kratko življenje pesnikovo ter je raztolmačil vsa nejasnejša mesta v »Osmanu«, tako da jih je lahko umeti v zmislu zgodovine onega časa.

»Srbski kraljevski akademiji« predsednikom imenoval je kralj dra. Josipa Pančića. Ostali akademiki so: Dimitrije Nešić, Svetomir Nikolajević, Jovan Žujović, Mihailo Valtrović, Svetislav Vulović, Panta Srečković, Ljubomir Kovačević, Matija Ban, Ljubomir Nenadović, Čedomilj Mijatović, Milan Miličević in Davorin Jenko.

»Moj kovinjam«, slike iz 1883, napisao L. Komarčić, U Beogradu 1887. Štamparija napredne stranke.

Slavni slovaški rodoljub, Miroslav Hurban, slavil je nedavno sedemdesetletnico svojega življenja in petdesetletnico svojega književnega delovanja.

Svatopluk Čech priobčil je lepo epsko pesem »Čerkes«, a Jaroslav Vrchlický v salonski biblioteki zbirko lirskih in epskih pesmi z zaglavjem: »Motýli všech barev« (Metulji vseh barev).

Čitamo v »Zastavi«, da se je v Petrogradu ustanovilo društvo, katero bode izdalo slovnice ruskega jezika za vse slovanske jezike. Društvo hoče omogočiti vsem Slovanom učenje ruskega jezika.

»Славяно-Турецкая борьба 1876—77—78 г. и ее значение въ истории развития восточнаго вопроса«. — To knjigo je spisal ruski častnik P. Hejsman, kateri se je sam udeležil zadnje srbskoturške vojske.

Glikerija Nikolajevna Fedotova, slavna glumica v Moskvi, praznovala je meseca februarja petindvajsetletnico svojega delovanja. G. N. Fedotova je umetnica prvega reda.

Znameniti ruski slikar Makovskij dovršil je sliko: »Car Aleksij Mihajlovič izbira si nevesto«. — Umrl je slavni ruski slikar Kramskoj.

Jakov Petrovič Polonskij, ruski pesnik, rojen 6. decembra 1820, praznoval je petdesetletnico svojega književnega delovanja.

Popravek.

V 8. številki »Slovana« na prvi strani mora biti v Gregorčičevi pesmi druga vrsta zadnje kitice tako: »Kje tvoji so cvetovi?« ne svetovi, kakor je tiskano.

LISTNICA.

Gosp. dopisniku v A. — Ne odgovarjamo, ker smo uverjeni o pravični stvari, katero zastopamo.

»SLOVAN« izbaja 5. in 20. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vse leto 5 gld., za polu leta 2 gld. 50 kr. in za četrt leta 1 gld. 25 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za dijakke pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 25 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnštvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo.